

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดี
ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน

อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

PUBLIC PARTICIPATION IN GOOD GOVERNANCE POLICY MAKING OF
SATON SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
SOI DAO DISTRICT CHANTHABURI PROVINCE

ภาคินิพนธ์

ของ

สุชิน รุดติษฐ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ธันวาคม 2556

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดี
ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน
อำเภอเสวยดาว จังหวัดจันทบุรี

PUBLIC PARTICIPATION IN GOOD GOVERNANCE POLICY MAKING OF
SATON SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
SOI DAO DISTRICT CHANTHABURI PROVINCE

ภาคนิพนธ์

ของ

สุชิน รุดดิษฐ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ธันวาคม 2556

ใบรับรองภาคินิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดี
ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน

อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

Public Participation in Good Governance Policy Making of

Saton Sub-district Administrative Organization

Soi Dao District Chanthaburi Province

สุชิน รุดคิชฐ

คณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์

..... ประธานสอบภาคินิพนธ์
(ดร.อุไรวรรณ วุฒิกษ)

..... ประธานที่ปรึกษาภาคินิพนธ์
(ดร.อุไรวรรณ วุฒิกษ)

..... กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์
(ดร.นักรบ เดียรอำ)

..... กรรมการสอบภาคินิพนธ์
(ดร.ปรีชา เขียมพงศ์สานต์)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์)

วันที่ ๒๑ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

สุชิน รุดดิษฐ์. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์ ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

อุไรวรรณ วุฒิกษ ปร.ค. (สังคมศาสตร์)

ประธานกรรมการ

นักรบ เกียรอำ ปร.ค. (รัฐประศาสนศาสตร์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับ และปัจจัยที่มีผลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งในเขตตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 377 คน ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน คือ การสุ่มแบบสัดส่วน และการสุ่มเชิงระบบ การวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมปานกลางในการจัดการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายด้านทั้งการวางแผน การทำกิจกรรม และการติดตามประเมินผล ส่วนปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตองได้แก่ ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม บทบาทของผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน อุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน และบทบาทของเครือข่ายชุมชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Suchin Ruddit. (2013). **Public Participation in Good Governance Policy Making of Saton Sub-district Administrative Organization Soi Dao District Chanthaburi Province.** Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Uraiwan Vuttiket Ph.D. (Social Sciences)

Chairman

Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)

Member

Abstract

The objective of research is to study the levels and factors towards public participation in Good Governance policy in the area of Sa Ton Sub-district Administrative Organization, Soi Dao District, Chanthaburi. The integrated research approach of the both quantitative and qualitative methods were applied. The sampling populations of quantitative research method consisted of 377 individuals who are qualified voters and live in Saton Sub-district. As for the qualitative approach, the methods of interview and participatory observation were employed. The findings from the study have shown that the sampling population had a moderate level of participation for the issue of good governance policy, as a whole and individual aspects, including processes of planning, implementation, and assessment. The factors that have major impacts upon the public participation for the good governance policy of Sa Ton Sub-district Administration Organization include the benefits for being participated, the roles of public participation leader in community, democracy ideology of the community, and the roles of community networks.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.อุไรวรรณ วุฒิกษประชานกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ดร.นักรบ เกียรอำ กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ และ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการสอบภาคนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาตรวจสอบแก้ไขและข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในโครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษา ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีที่ได้อนุเคราะห์ให้ความสะดวกในขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอที่ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ พร้อมทั้งประชาชนในตำบลสะตอและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณบุพการี ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สุชิน รุดดิษฐ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
สมมุติฐานการวิจัย	8
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
การมีส่วนร่วมของประชาชน	10
ความหมาย และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	10
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	13
ปัจจัยที่มีผลหลังการมีส่วนร่วมของประชาชน	22
การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล	26
ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี (ธรรมาภิบาล)	26
องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดี (ธรรมาภิบาล)	29
แนวคิดการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
การวิจัยเชิงสำรวจ	50
การวิจัยเชิงคุณภาพ	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	57
บริบทของพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	57
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์	59
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	74
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	74
สรุปผลการวิจัย	74
อภิปรายผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	84
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	85
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	87
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	93
ประวัติย่อผู้วิจัย	101

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
2 แสดงจำนวนหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัด จันทบุรี	59
3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	60
4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	60
5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา	61
6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ	61
7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	62
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร ส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	62
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายประเด็นของระดับ การมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน จังหวัดจันทบุรี	63
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมของประชาชน ต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหาร ส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	64
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายประเด็นการมี ส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานตามหลัก ธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	66
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อประชาชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การ บริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	67
13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับจาก การมีส่วนร่วมของประชาชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	69
15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	71
16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทของเครือข่ายชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี	72

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชน	8
2 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff	15
3 การให้ประชาชนมีส่วนร่วม	17
4 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน	20
5 หลักการสำคัญของธรรมาภิบาล	36

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ผลกระทบของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1997-1998 ส่งผลให้กระแสธรรมชาติกลายเป็นกระแสหลักของการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองและการร่างรัฐธรรมนูญปี 1997 ของไทย ในครั้งนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมถูกวิพากษ์ในฐานะเป็นสาเหตุของการเกิดระบบเศรษฐกิจฟองสบู่ การคอร์รัปชันของนักการเมืองและแนวความคิดของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ที่เป็นแหล่งการสร้างผลประโยชน์ของนักธุรกิจ นักการเมืองจริงแล้วธนาคารโลก (World Bank, 1998 : 99) มีบทบาทในการวางกรอบทิศทางการพัฒนาแนวทางเศรษฐกิจของไทยนับตั้งแต่ช่วงรัฐบาลทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แต่ในช่วงที่ไทยเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ สถาบันแห่งนี้ได้มุ่งประเด็นที่เรื่องความล้มเหลวทางการเมืองและการบริหารที่เกิดจากการขึ้นมามีอำนาจของนักการเมืองที่คอร์รัปชันที่นำไปสู่การบริหารปกครองที่ไม่มีความโปร่งใส ไม่มีประสิทธิภาพ ในจังหวะนั้นทางธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund = IMF) ต้องการผลักดันหลักธรรมาภิบาลและเป็นช่วงการผลักดันที่เหมาะสมตรงกับกระแสการตื่นตัวของกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของไทยที่เริ่มต้นมา ตั้งแต่รัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา

ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นและลงประชามติ เกิดร่างโครงการก่อสร้างและการบริหารของรัฐจึงถูกระบุลงไปในรัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2540 กล่าวคือ การพัฒนาที่เกิดผลขยายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทางรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงประชามติพิจารณา โดยผ่านเวทีประชาชนตามโครงการต่าง ๆ ของรัฐก่อนที่รัฐจะตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระแสธรรมาภิบาลจะเป็นกระแสที่แรงและถูกผลักดันอย่างต่อเนื่อง โดยธนาคารโลกและหน่วยงานต่าง ๆ ของสหประชาชาติ (United Nations, 1981 : 5) ตลอดจนโครงการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลประเทสมหาอำนาจอย่างอังกฤษและสวีเดน จะได้ผลักดันแต่กระแสธรรมาภิบาลกลับไม่ถูกผลักดันในฐานะกระแสหลักในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ซึ่งแตกต่างกระแสธรรมาภิบาลในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2540 อย่างไม่ดี ความพยายามของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และภาคีสมาชิก ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน
2. สถาบันพระปกเกล้า

3. มุลินธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. สถาบันกฎหมายอาญา
5. มุลินธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
6. สถาบันสุขภาพ
7. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. มุลินธิคุ้มครองสัตว์ป่า และพรรณพืชแห่งประเทศไทย
10. คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
11. เครือข่ายประชาชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง
12. เครือข่ายผู้หญิงพิทักษ์สิทธิ

พยายามผลักดันหลักการธรรมาภิบาลให้บรรจุในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังร่างขึ้น โดยกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่า ร่างรัฐธรรมนูญไทยที่กำลังร่างในมาตรา 56 ควรมีการปรับ ดังนี้

มาตรา 56 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงการด้านพลังงานและการออกกฎที่ต้องมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชนให้รัฐจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ ทั้งนี้ต้องกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน และแน่นอน ตลอดจนกำหนดบทลงโทษในการที่หน่วยงานไม่ปฏิบัติตามมาตรา 56 วรรค 1 และวรรค 2

การที่สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้เป็นหัวขบวนรวบรวมองค์กรเครือข่าย เรียกร้องโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของธรรมาภิบาล เพราะหน่วยงานดังกล่าวได้เงินสนับสนุนจากกองทุนต่างประเทศที่ระดมไปด้วย TAI (The Access Initiative) มุลินธิฟอร์ด กองทุนพัฒนาระหว่างประเทศที่สนับสนุนโดยรัฐบาลอังกฤษ และกองทุนการพัฒนาของรัฐบาลสวีเดน โดยกองทุนเหล่านี้ มีความต้องการในการส่งเสริมหลักการธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในรัฐไทยที่ยังขาดการบริหารจัดการทางสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพที่จะนำสู่การทำลายสิ่งแวดล้อม และการแข่งขันทางทรัพยากรที่จะเป็นปัญหาทางสิ่งแวดล้อมในระดับโลก (ทิวากร แก้วมณี. 2553 : 17)

หลังจากที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ “ต้มยำกุ้ง” ในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งถือว่าเป็นประเทศลูกหนี้ที่เข้าโครงการรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ย่อมไม่อาจจะหลีกเลี่ยงแนวคิดและอิทธิพลดังกล่าวได้ แนวคิดธรรมาภิบาลจึงเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับข้อตกลงในโครงการรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ กล่าวกันว่าสาเหตุที่ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจส่วนหนึ่งเกิดจากการทุจริตคอร์ปชั่น ทั้งในแวดวงนักการเมือง แวดวงนักธุรกิจ รวมถึงแวดวงข้าราชการอันนำมาซึ่งความไร้เสถียรภาพภายในประเทศ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีมีการโจมตีค่าเงินบาทจากกลุ่มทุนต่างชาติขนาดใหญ่ ทำให้นักวิชาการไทยกลุ่มหนึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลสร้าง “ธรรมรัฐแห่งชาติ” ขึ้นในระยะแรก คำว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) มีนักวิชาการไทยหลายท่านได้บัญญัติศัพท์เรียกกันไปต่าง ๆ มาก่อน เช่น สุประศาสนการ ธรรมรัฐ ธรรมราษฎร์ การกำกับดูแลที่ดี ประชาธิปไตย รัฐบาล การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และกลไกประชาธิปไตยที่ดี (พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร. 2549 : 52)

บทบาทของธนาคารโลกดังกล่าวมีผลให้ประเทศไทยต้องออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2542 ระเบียบดังกล่าวได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง วันที่ 10 สิงหาคม 2542 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ระบุหลักการของค่านิยม การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีไว้ได้แก่ การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต การบริหารจัดการที่ดีของระเบียบดังกล่าวมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการหลัก คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) ความโปร่งใส 4) การมีส่วนร่วม 5) ความสำนึกรับผิดชอบ 6) ความคุ้มค่า (“ระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง...” 2542 : 24-31)

รัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้มีนโยบายกระจายอำนาจอำนาจการปกครองมาสู่ท้องถิ่น ขณะเดียวกันพยายามที่จะปรับปรุงฐานะสภาตำบลให้เป็นนิติบุคคล เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลที่จะพัฒนาตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการพัฒนาและดำเนินการพัฒนาตำบลเป็นไปอย่างชัดเจน หลังจากที่พระราชบัญญัติตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542 ทำให้ทุกตำบลจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล 7,036 แห่งทั่วประเทศ และมีผลทำให้สภาตำบลทุกแห่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล และทำให้สภาตำบลที่มีรายได้ติดต่อกัน 4 ปี โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ปี พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 นั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มาจากการเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกได้ 6 คน องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 2 หมู่บ้าน ให้มีสมาชิกได้หมู่บ้านละ 3 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเลือกสมาชิก 1 คน เป็นประธานสภาและรองประธานสภาอีก 1 คน และเลือกเลขานุการอีก 1 คน จากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นายกององค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน นายกององค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งรองนายกไม่เกิน 2 คน และเลขานุการนายก 1 คน (“พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน...” 2542 : 48)

ปัจจุบัน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน โดยมีภารกิจในการจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น ในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นหลักในการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นการบริหารงานที่ประชาชนสามารถรับรู้และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การบริหารงานสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนตามแนวนโยบายการกระจายอำนาจ ตลอดจนสนับสนุนให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความยั่งยืน ประกอบกับสถาบันพระปกเกล้าได้มีการมอบรางวัลพระปกเกล้า สำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ดังนั้น หน่วยงานท้องถิ่นทุกแห่งจึงได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และจากการที่หน่วยงานท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนนี้เองจึงเป็นที่น่าสนใจว่า ในการนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นหลักบริหารงานนั้น ท้องถิ่นได้มีการดำเนินงานอย่างไร และประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของรัฐมากน้อยเพียงใด

การที่องค์การบริหารส่วนตำบลละตอน ซึ่งถือเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ปี พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 องค์การบริหารส่วนตำบลละตอนได้นำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นนโยบายในการบริหารตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องบริหารงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยยึดหลักธรรมาภิบาล โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้การบริหารงานนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ทั้งนี้เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เมื่อมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมาขึ้น ถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีความใกล้ชิดกับภาครัฐมากขึ้น สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น หรือเสนอแนะชี้แจงถึงปัญหาและความต้องการได้มากขึ้น

การดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน พบว่า การมีส่วนร่วมในบริหารจัดการที่ดีถึงแม้ว่าประชาชนในตำบลสะท้อน จะให้การร่วมมือเป็นอย่างดี อาทิเช่น ในด้านการวางแผน การร่วมกิจกรรม และการติดตามประเมินผลแต่ก็ยังมีอีกหลายอย่างที่ประชาชนยังไม่เข้าใจ เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอมาตรการการแก้ไขปัญหา การจัดระเบียบข้อบังคับการตรวจสอบและการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมจริง ๆ แล้วประชาชนในตำบลสะท้อนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลมากน้อยเพียงใด และอะไร เป็นต้นเหตุของการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. สามารถนำผลของการศึกษามาเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2. ผลของการศึกษาจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

- 1.1 บ้านสะตอง
- 1.2 บ้านป่าข้าวโพด
- 1.3 บ้านคลองแจง
- 1.4 บ้านทรัพย์เจริญบน
- 1.5 บ้านทรัพย์เจริญล่าง
- 1.6 บ้านทรัพย์สมบูรณ์
- 1.7 บ้านสุขสวัสดิ์
- 1.8 บ้านคลองแจงบน
- 1.9 บ้านเขาไผ่
- 1.10 บ้านสะตองเหนือ
- 1.11 บ้านสวนส้มบน
- 1.12 บ้านสวนส้มล่าง

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาการมีส่วนร่วมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นปีที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

3. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 6,612 คน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีส่วนร่วมต่อ

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี 4 ด้าน คือ

1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน เข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการกำหนดแนวทางแก้ไข ร่วมวางแผนกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม และตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัดให้เกิดผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม

1.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึง การที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน และตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของประชาชน

1.3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน มีโอกาสเข้าร่วมในการควบคุม และตรวจสอบการใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน และมีส่วนร่วมในการประเมินแผนงาน โครงการ ด้านความคุ้มค่าของงบประมาณ

1.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง ประชาชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาและได้ประโยชน์จากการดำเนินงาน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน แก้ไขปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดผู้นำระดับท้องถิ่นขึ้นประชาชนสามัคคีกันมากขึ้น

2. ประชาชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

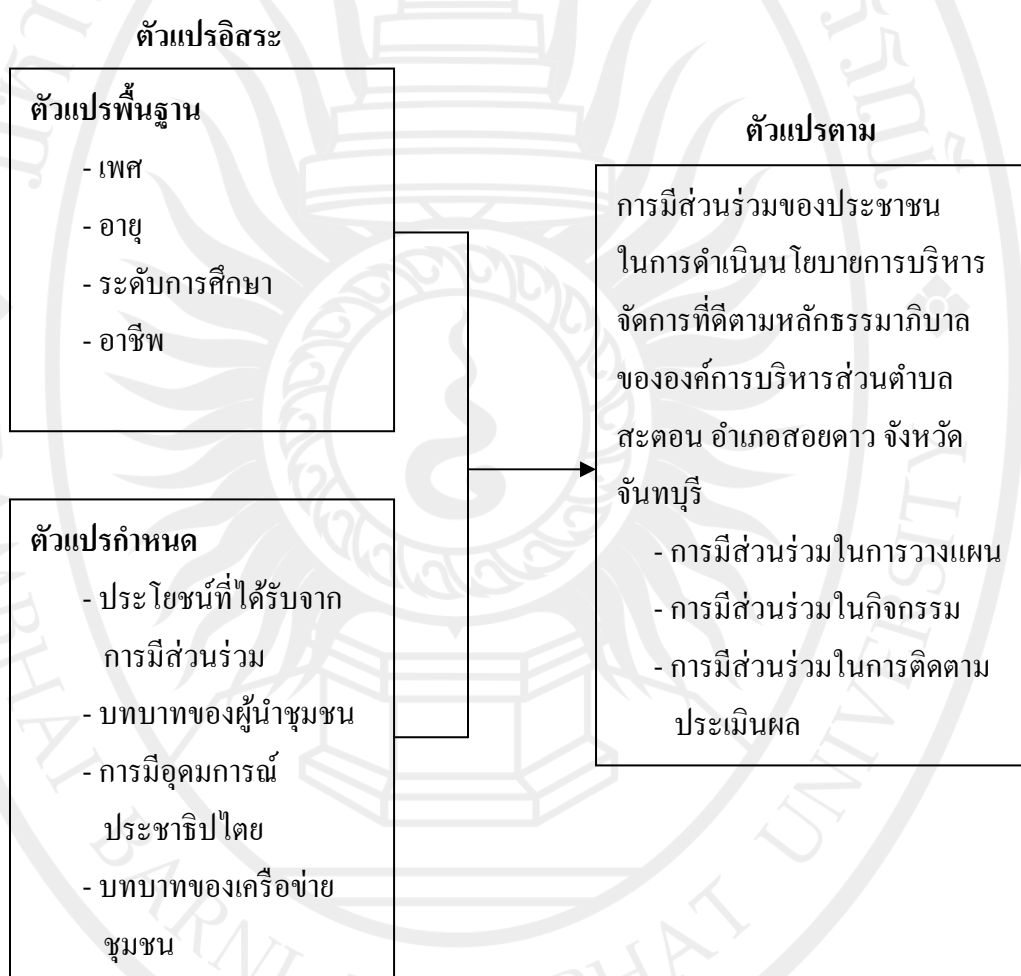
3. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

4. ผู้นำชุมชน (Community Leader) คือ ผู้นำที่อยู่ในชุมชน อาจเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ที่ได้รับการยอมรับจากทุกคน หรือผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกในชุมชน

5. อุดมการณ์ประชาธิปไตย หมายถึง ความทัดเทียมกันเชิงการเมือง การมีสิทธิ การมีเสรีภาพและอื่น ๆ ซึ่งในความเป็นจริงย่อมไม่มีครบถ้วน แต่อย่างน้อยเป็นการกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์กว้าง ๆ และรวมทั้งเป้าหมายที่จะบรรลุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัปฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 : 7) ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันตามเพศ
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันตามอายุ

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันตามระดับการศึกษา
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันตามอาชีพ
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
6. บทบาทของผู้นำชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
7. การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
8. บทบาทของเครือข่ายชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 1.1 ความหมาย และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน
  - 1.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
  - 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล
  - 2.1 ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี (ธรรมาภิบาล)
  - 2.2 องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดี (ธรรมาภิบาล)
  - 2.3 แนวคิดการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมาย และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนได้มีนักวิชาการให้ความหมายที่หลากหลายซึ่งผู้วิจัยนำเสนอต่อไปนี้

ไคท์ (Keith, 1972 : 136) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำใ้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว

เออร์วิน (Erwin, 1976 : 124) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผล การปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

วิลเลียม ริดเดอร์ (Willam W. Reeder. 1974 : 15) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

โคเฮน และอัปฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1977 : 8) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชาชนมี 4 ประการ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ และการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ

3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

เดวิส (Davis. 1981 : 104) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำการบรรลุจุดหมายของกลุมนั้น อีกทั้งให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกันเป็นกลุ่มด้วย และนอกจากนี้ เดวิส ยังได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลที่บังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลของส่วนร่วม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งสู่การรวบรวมกลุ่มวางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น

เฮล (Hay. 1996 : 112) ได้ให้คำนิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมว่า เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคนและระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2522 : 19) อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการมีความคิดเห็นต้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือจะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติกรนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกของการที่คนเรามาารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่า

ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้นจะกระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2544 : 20) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติ และรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การรับรู้ การปฏิบัติ การแสดงความคิดเห็น การรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น การติดตามตรวจสอบ การประเมินผล และการควบคุมในเรื่องต่าง ๆ อันจะมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 17) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้นได้เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งซีกตะวันออกและซีกตะวันตก ดังจะเห็นได้จากประเพณี “ลงแขก” (Cooperative Work) ซึ่งมีการปฏิบัติในหมู่เกษตรกรทั่วโลก การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชน หมู่บ้าน ตลอดจนสังคมนั้น ได้พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในครอบครัวและในสังคมให้เจริญก้าวหน้า และผาสุกเรื่อยมา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527 : 119) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึงการให้ความสนใจและตกลงใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เกิดการรวมกลุ่มกันวางแผนดำเนินงาน และมีการติดตามการดำเนินงาน/ประเมินผลร่วมกัน นอกจากนั้นการตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งยังมาจากความเห็นของสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ สมาชิกทุกคนจะมีส่วนร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ มีการปะทะสังสรรค์ในกิจกรรมนั้น ๆ ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความสนใจและตกลงใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม โดยความสมัครใจในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกัน และระหว่างกลุ่มต่อกัน ซึ่งผลของความเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวอีกด้วย

ปรีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 138-139) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ ติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคเพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเพิ่มอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของชายหญิง (Gender) ในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

วัชร กุลราช (2546 : 11-12) ได้ให้ความหมาย ของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงความร่วมมือ (Cooperating) การมีส่วนร่วมในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบ

การมีส่วนร่วมของประชาชน (United Nation. 1981 : 8 ; อ้างถึงใน วัชร กุลราช. 2546 : 4) สหประชาชาติได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการกระทำ และเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคมและการจัดสรรทรัพยากร

2. การกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

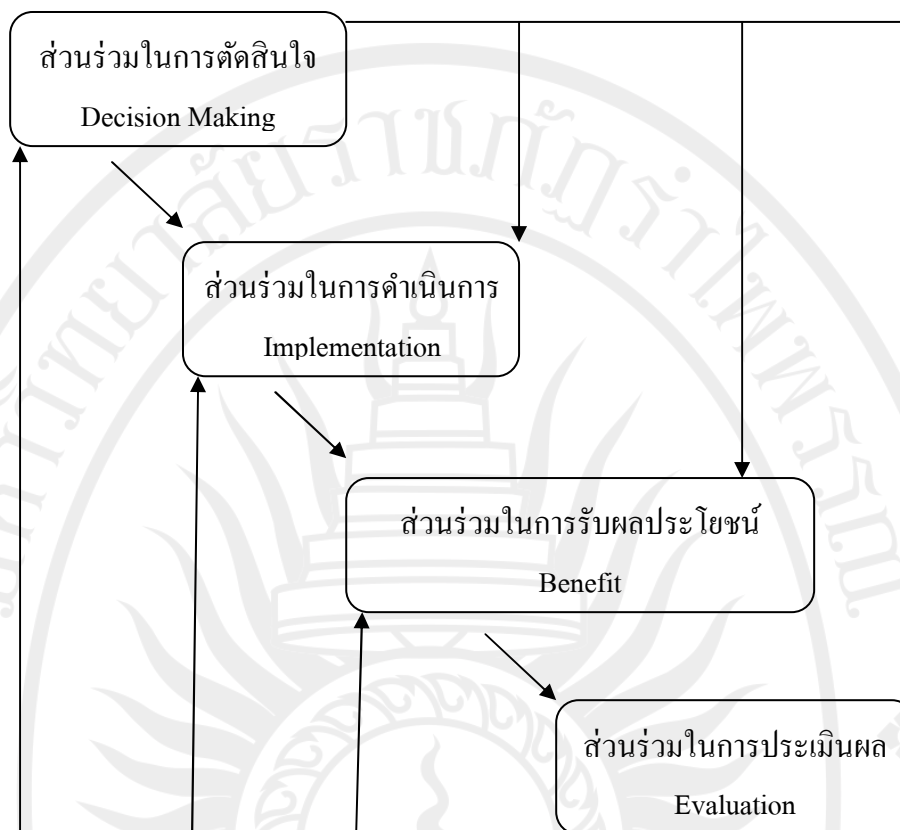
โคเฮน และอัปฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1977 : 9-13) ได้สรุปเป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วง ดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบ ของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการ กระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ใน ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์และเป็นโทษ ต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) ความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้เพื่อช่วย ให้เข้าใจระดับขั้นของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ โคอเสนและอัสซอฟได้ง่ายขึ้น จึงขอเสนอวงจร ของการมีส่วนร่วมดังกล่าวประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff

ที่มา : Cohen and Uphoff. 1977

บัญชากร แก้วส่อง (2531 : 97) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา กำหนดความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และหาแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือการเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจที่แสดงออกมาในเชิงรูปธรรมต่อสังคมหรือบุคคล

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมิน อาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) อันเป็นการประเมินผลก้าวหน้า ที่ทำเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินรวบยอด (Summative Evaluation) อันเป็นการประเมินผล โดยรวมหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ

องค์ พัฒนจักร (2539 : 34) ได้เสนอขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชนบทไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจขั้นต้น (Preliminary Reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Problem Identification Studies)
3. การแสวงหาแนวทางแก้ไข (Search for Solution)
4. การกำหนดแนวทางแก้ไข (Assessment of Solution)
5. การปฏิบัติตาม โครงการ (Project Implementation)
6. การประเมินโครงการ (Formal Project Evaluation)
7. การพิจารณาทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ (Project Reconsideration of Completion)

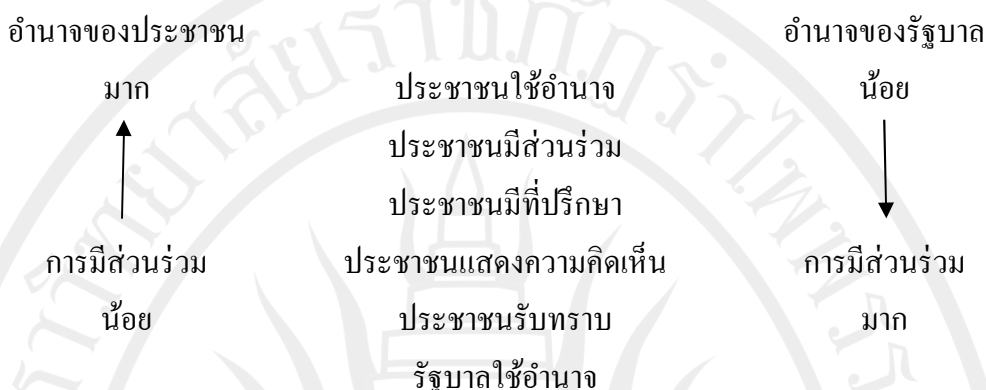
เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2539 : 41) แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการค้นการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ชยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (2544 : 114-131) ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมและการให้ความสำคัญของรัฐบาล โดยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของรัฐบาลที่มีมากน้อยต่างกัน คือ

1. ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึง ให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเอง โดยไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อนซึ่งอาจมีการได้ตอบจากรัฐบาล ดังตัวอย่างเช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น โดยภาพประกอบ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอำนาจของรัฐซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อกัน กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีส่วนร่วมมาก รัฐบาลก็จะมีอำนาจน้อยลงหรือในทางกลับกัน

ภาพประกอบ 3 การให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ที่มา : ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. 2544

2. ประชาชนและรัฐบาลร่วมกันแก้ปัญหา โดยมีอำนาจเท่าเทียมกัน เช่น โครงการทำความสะอาดหมู่บ้าน การสร้างถนน และขุดบ่อน้ำในหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ประชาชนเป็นที่ปรึกษา หมายถึง รัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชน และตั้งใจที่จะกระทำตามความเห็นนั้น แต่ก็ยังมีอำนาจที่จะไม่รับความคิดเห็นนั้น ไปปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนและส่วนราชการ การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

4. ประชาชนแสดงความคิดเห็น รัฐบาลให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในบางเรื่อง แต่มักจะไม่นำความเห็นไปปฏิบัติและยังมีอำนาจที่จะไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น ตัวอย่างเช่น การประชุมใหญ่ที่ให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็น การขอความเห็นในกฎระเบียบที่กำลังจะนำออกมาใช้

5. ประชาชนรับทราบ เป็นการแถลงข่าวสาร และหรือมติของรัฐบาลให้ประชาชนได้ทราบ ประชาชนอาจมีปฏิกิริยาได้ตอบหรือไม่ก็ได้ เช่น การแถลงถึงโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้มีมติให้ดำเนินการ การริเริ่มกฎหมายต่าง ๆ และการเวนคืนที่ดิน เป็นต้น

6. รัฐบาลใช้อำนาจ กล่าวคือ รัฐบาลใช้อำนาจจัดการโดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การสืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิดกรณีต่าง ๆ โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น

จากการศึกษาลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมนั้น พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วมดำเนินการ และมีส่วนร่วมสนับสนุน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีหลายระดับขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญของรัฐบาลด้วย ซึ่งสามารถจัดลำดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจากมาก

ไปหาน้อย ได้แก่ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนเป็นที่ปรึกษา ประชาชนแสดงความคิดเห็น ประชาชนรับทราบ และรัฐบาลใช้อำนาจ

วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้จากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด ออกเป็น 7 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูลเป็นการให้ประชาสัมพันธ์
2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน
3. ระดับการปรึกษาหารือ
4. ระดับการวางแผนร่วมกันจนถึงร่วมกันตัดสินใจ
5. ระดับการร่วมปฏิบัติ
6. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ
7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน

1. **ระดับการให้ข้อมูลเป็นการให้ประชาสัมพันธ์** เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่งไรก็ดีเพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจดุลยพินิจในการให้หรือไม่ให้ข้อมูลดังกล่าวแก่ประชาชน จึงควรมีข้อกำหนดให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำอย่างทั่วถึง ยกเว้นข้อมูลบางประเภท เช่น เรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

2. **ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน** เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนรับฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

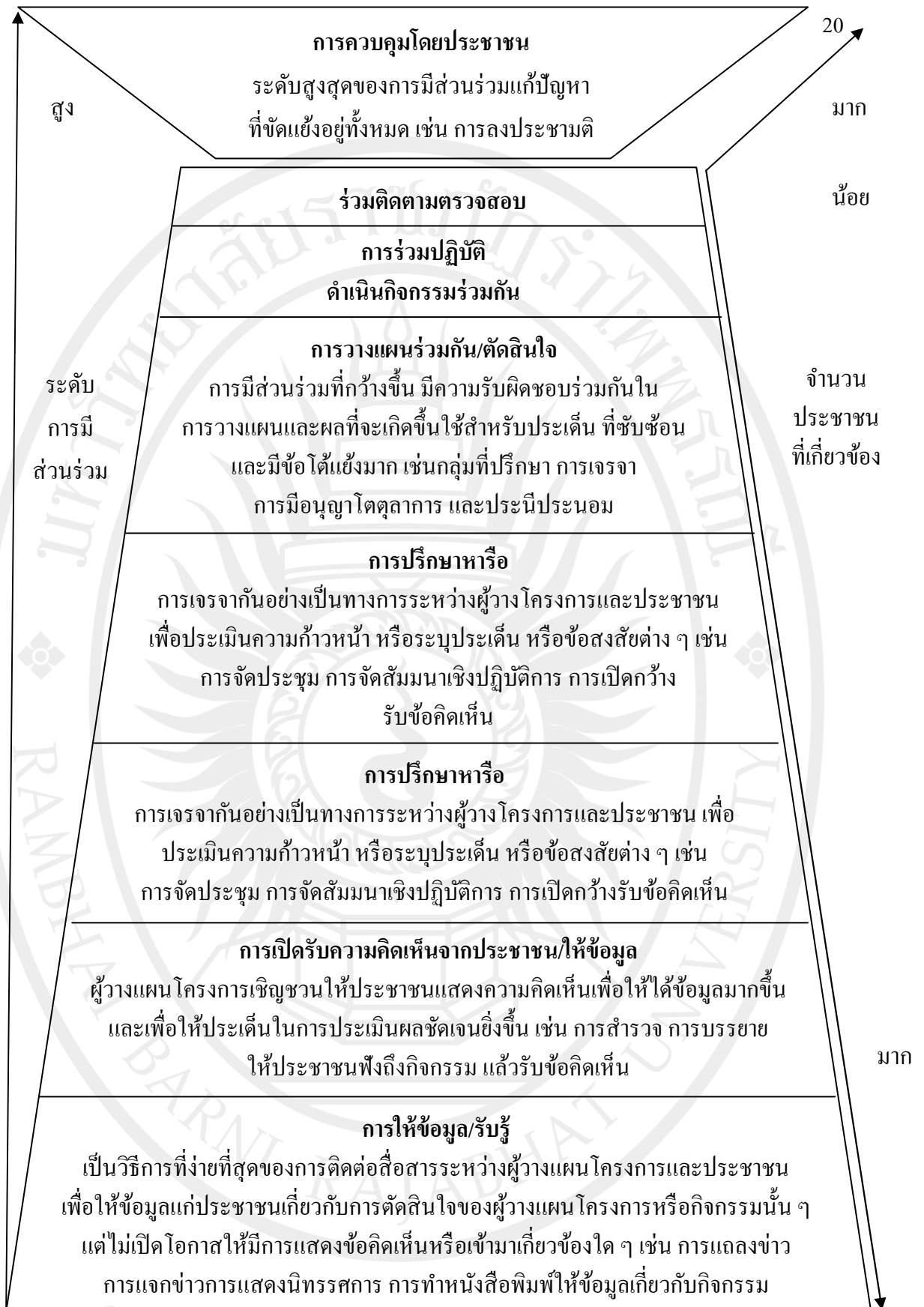
3. **ระดับการปรึกษาหารือ** เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. **ระดับการวางแผนร่วมกัน** เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผน เตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการว่าเหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้สัญญาโศดูลการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5. **ระดับการร่วมปฏิบัติ** เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชน ร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. **ระดับร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล** เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีผู้เข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบสามารถคอยติดตามดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ได้ รูปแบบของการติดตามตรวจสอบหรือประเมินผลที่มาจากหลายฝ่าย การสอบถามประชาชนโดยการทำการสำรวจเพื่อให้ประชาชนประเมิน เป็นต้น

7. **ระดับการควบคุมโดยประชาชน** เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น ข้อสังเกตเกี่ยวกับการลงประชามติ มี 2 ประการ คือ ประการแรกการลงประชามติสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้เพียงใด อย่างน้อยขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและ การกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์ และทั่วถึงเพียงใด และประการที่สอง ในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามซึ่งสรุประดับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ภาพประกอบ 4 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. 2544

โดยสรุปหลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้แก่ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส และคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เนื่องจากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่าย และการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งยังช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ในกรณีที่ร้ายแรงที่สุด ช่วยให้ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ออนไลน์, 2542)

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาลตลอดจนการบริหารงาน หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และทำให้ผู้บริหารรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมมีมากมาย นับตั้งแต่หน่วยราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นซึ่งจะทำให้การบริหารจะประสบผลสำเร็จอย่างมี

ประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืนกว่าการบริหารงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรภาครัฐตอบ สนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชนมากที่สุด

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิลเลียม (Willam. 1974 : 114) ได้สรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น 11 ประการ ได้แก่

1. การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อพื้นฐาน คือ บุคคลและกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะเลือก แบบวิธีปฏิบัติซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง ถ้าความเชื่อหรือกิจกรรม ที่จะกระทำไม่สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐานของตนเองแล้ว ก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่เข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมนั้น ๆ

2. มาตรฐานคุณค่าบุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับ มาตรฐานคุณค่าของตนเอง หมายความว่า งานหรือกิจกรรมที่ไม่มีมาตรฐานหรือคุณค่าที่สอดคล้อง กับมาตรฐานของบุคคลนั้นก็จะทำให้เขา ไม่เข้าไปมีส่วนร่วม

3. เป้าหมายบุคคลและกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะส่งเสริมป้องกันและรักษาเป้าหมายของตนเอง นั่นคือ เป้าหมายของการมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามกิจกรรมจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย ในการดำเนินงานของบุคคลนั้นด้วย

4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐาน มาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา ถ้าประสบการณ์นั้น ๆ ผิดปกติไปจากการปฏิบัติของบุคคล ทั่วไปแล้วก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย

5. ความคาดหวังของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล จะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า ต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย และถ้ากิจกรรม/การดำเนินงานขององค์กรตรงกับความคาดหวังของบุคคลนั้นก็เป็ผลให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วม

6. การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตนเองควรต้อง กระทำเช่นนั้น

7. การบีบบังคับบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบังคับ ให้ทำ

8. นิสัยและประเพณี บุคคล และกลุ่มบุคคล มักทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคนมีนิสัยชอบกระทำ เมื่ออยู่ในประสบการณ์นั้น ๆ

9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติงานของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวน และชนิด โอกาส ซึ่งโครงการของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้

10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมทำในการกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขากระทำในสถานการณ์เช่นนั้น

11. การสนับสนุนบุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำเช่นนั้น

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 22-23) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งเป็นแรงผลักดันหรือจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลเองอาจเป็น ความรู้สึก ความคิด ความคาดหวัง ความต้องการ ความสำนึก ที่มีส่วนทำให้บุคคลเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรม

2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ แรงผลักดันทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้นอันสามารถแตะต้องสัมผัสได้ เช่น ภาวะน้ำท่วม ฝนแล้ง ถนนหนทางไม่ดีลักษณะขาดแคลน สาธารณูปโภค เป็นต้น โดยสรุปถ้าเกิดสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติขึ้นก็จะส่งผลให้การเข้าไปมีส่วนร่วมจะกระทำไม่ได้

2.2 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะการผลิต การจำหน่ายการประกอบ อาชีพเทคโนโลยีการผลิต ภาวะว่างงาน ความรู้ในการผลิต บทบาทของพ่อค้าคนกลาง ราคาสินค้า ภาวะหนี้สิน เป็นต้น โดยสรุปถ้าครอบครัวหรือตัวเขามีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจก็จะส่งผลให้เขาไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้

2.3 สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ลักษณะวัฒนธรรม ประเพณี กระบวนการทางสังคม โครงสร้างทางสังคม เช่น การแบ่งกลุ่ม แบ่งชนชั้นในสังคม บทบาทของผู้นำในชุมชนสถานภาพทางสังคม ซึ่งอาจมีผลส่งเสริมหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม โดยสรุปแล้วถ้าสังคมนั้น ๆ มีลักษณะประเพณี กระบวนการทางสังคมที่แบ่งกลุ่ม แบ่งชนชั้น ก็จะทำให้เขาไม่เข้าไปมีส่วนร่วม

2.4 สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครองและความมั่นคงปลอดภัย ได้แก่ รูปแบบและลักษณะการเมืองการปกครอง บทบาทข้าราชการ ปัญหาโจรผู้ร้าย ผู้ก่อการร้าย นโยบายและแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลในการบริหารและการปกครอง เป็นต้น โดยสรุป หากสังคมหรือชุมชน

นั้นมีลักษณะการปกครองที่ไม่เอื้อให้บุคคลมีเสรีภาพในการดำเนินงาน ตลอดจนมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอในสังคม ก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการดำเนินงานด้วย

3. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น ๆ หมายถึง แรงผลักดันหรือแรงจูงใจที่เกิดจากบุคคลอื่น (มิใช่ผู้เข้าร่วมเอง) มีบทบาทในการเป็นผู้ริเริ่ม กระตุ้น ชักชวน อธิบาย และโน้มน้าวในการเข้าร่วมการพัฒนาชุมชน บุคคลอื่นอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ

3.1 บุคคลภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน เป็นต้น) และบุคคลที่ไม่เป็นทางการ (พระสงฆ์ คหบดี เป็นต้น)

3.2 บุคคลภายนอกหมู่บ้าน อาจจำแนกเป็นข้าราชการและเอกชน ข้าราชการซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนา อาจเป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทย หรือข้าราชการกระทรวงอื่น ๆ ซึ่งรับผิดชอบการปกครองและการพัฒนาในเขตพื้นที่ของตน โดยปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล หน่วยงานหรือบังคับบัญชา สำหรับเอกชนอาจเป็นหน้าที่ของสมาคม มูลนิธิ ชมรม กลุ่มองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

4. รางวัลตอบแทน ได้แก่ แรงจูงใจในรูปเงิน วัตถุ ตำแหน่ง สิทธิประโยชน์ เป็นต้น

อนงศ์ พัฒนจักร (2539 : 49-50) ได้จำแนกอุปสรรคและปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. อุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเป็นแหล่งรวมศูนย์อำนาจไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการวางแผนและการดำเนินงาน อนึ่ง ไม่ว่าจะในด้านทัศนคติ ค่านิยม และทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐเคยชินต่อการกระทำ และติดต่อสื่อสาร ในคนกลุ่มเดียวกัน จึงใช้ภาษาเทคนิคของตนแล้วตีความว่า ประชาชนต้องเข้าใจการดำเนินการประเมินผลโครงการ เจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐก็มีความคิดว่า ตัวโครงการหรือกิจกรรมต้องบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาคนในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้หรือเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ส่วนการปรับเปลี่ยน โยกย้ายตำแหน่ง และประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบต่องานพัฒนาของเจ้าหน้าที่รัฐ ก็ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชุมชนโดยตรง

2. อุปสรรคที่เกิดจากชุมชน เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาชุมชนยังขาดความพร้อมและมีข้อบกพร่องในหลายประการ เช่น การขาดองค์กรท้องถิ่นที่เหมาะสมจึงขาดผู้อุทิศตนและเวลาแก่งานชุมชนอย่างเต็มที่ จนขาดทักษะการทำงาน ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีจึงเป็นอุปสรรค ประชาชนได้รับความรู้ไม่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาสื่อความหมาย การทำความเข้าใจ การขอความคิดเห็นและความคิดริเริ่มใหม่ ๆ อนึ่ง ความแตกต่างกันในกลุ่มชนและผลทางเศรษฐกิจในชุมชนก่อให้เกิดการแตกแยกทางความคิดค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. อุปสรรคที่เกิดจากสังคม จะเกิดขึ้นในระดับความสัมพันธ์ของสังคมซึ่งพิจารณาได้ 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง กฎหมาย และระบบราชการ ซึ่งผลจากอุปสรรคทั้ง 3 ด้าน จะส่งผลให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนกิจกรรมทางราชการ

อภิชัย พันธเสน (2547 : 164-165) ได้นำเสนอถึงสาเหตุที่ทำให้การปกครองท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเพราะสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบการปกครองท้องถิ่นมีปัญหาเรื่องความมีอิสระในการปกครองตนเอง นอกจากเทศบาลแล้วการปกครองท้องถิ่นอื่น ๆ มักจะถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ของการปกครองส่วนภูมิภาค แม้จะมีการเลือกตั้งสมาชิกบางส่วนก็ตาม แต่เนื่องจากการขาดประสบการณ์และการยืนยันในสิทธิการปกครองของตนเอง และเนื่องจากวัฒนธรรมและมรดกตกทอดของระบบอุปถัมภ์ทำให้การปกครองท้องถิ่นดังกล่าวอยู่ในสภาพอ่อนแอ

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมีงบประมาณไม่เพียงพอ โอกาสในการพึ่งตนเองมีน้อย จำต้องพึ่งงบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้ส่วนกลางมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และท้องถิ่นจะต้องปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดมาในระดับชาติแทนที่จะเป็นความต้องการของท้องถิ่นเอง

3. เจ้าหน้าที่ของการปกครองท้องถิ่นมีเกียรติและศักดิ์ศรีด้อยกว่าเจ้าหน้าที่ หรือข้าราชการของส่วนกลาง ดังนั้น คนดีมีฝีมือจึงไม่สมัครใจรับใช้หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเกิดความเหลื่อมล้ำในด้านคุณภาพและความรู้ทางด้านวิชาการสำคัญ ๆ แม้คนในท้องถิ่นที่มีความสามารถก็ไม่กลับไปทำประโยชน์ให้ท้องถิ่น แต่จะย้ายเข้าไปทำงานในที่เจริญกว่า

4. คนในท้องถิ่นมีความสับสน และไม่คอยให้ความเชื่อถือกับหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้น ความจำกัดของงบประมาณ ตลอดจนขีดความสามารถและขอบข่ายของงานปกครองท้องถิ่นไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถมีกิจกรรมที่เด่นชัดเท่ากับกิจกรรมของราชการส่วนต่าง ๆ

5. ความตื่นตัวของประชาชนในเรื่องการปกครองตนเองถูกกีดขวางบั่นทอนโดยความผันผวนของการเมืองระดับชาติ การอ้างอิงการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยย้อมไม่มีความหมาย ถ้าการเมืองระดับชาติไม่อยู่ในลักษณะที่จะสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน สร้างศรัทธาในการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นก็จะไม่เกิดขึ้น

วัชร กุลราช (2546 : 13) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นโดยสมัครใจ และความสนใจของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ในสังคมชุมชนนั้น เช่น ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมนั้น เป็นตัวส่งเสริมหรือต่อต้านต่อกระบวนการดำเนินงาน

ในการมีส่วนร่วม หากสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคคลก็จะทำให้บุคคลนั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล

ในการนำเสนอรายงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะเตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้ศึกษาจำเป็นต้องนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) ซึ่งเป็นมโนทัศน์ทางวิชาการที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับธรรมาภิบาล แต่ในวงการพัฒนามักมีความเข้าใจในความหมายที่แตกต่างจากองค์ความรู้ทางวิชาการที่ถือกันว่าเป็นความหมายกลางของสังคม เช่น มีบางคนใช้การบริหารจัดการที่ดีในความหมายที่เป็นการพัฒนาระบบบริหาร (Development of Administration = D of A) การพัฒนาระบบบริหารดังกล่าวเป็นเรื่องของการปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้น แต่ยังไม่ใช้ความหมายของการจัดการที่ดีที่ใช้กันอยู่ในวงวิชาการทั่วไป เป็นต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี ผู้วิจัยจะขอเสนอความหมายของการบริหารจัดการที่ดี ดังต่อไปนี้

ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี (ธรรมาภิบาล)

สมบูรณ์ ศิริประชัย (ออนไลน์ : ม.ป.ป.) กล่าวว่า การบริหารจัดการที่ดี Good Governance ปรากฏอย่างเป็นทางการในรายงานเรื่อง Sub Sahara Africa : From Crisis to Sustainable Growth เมื่อปี ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นรายงานที่ธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวของรัฐในแอฟริกาในการพัฒนาประเทศจึงทำให้ Good Governance เริ่มมีบทบาทในแง่ของโลกาภิวัตน์ เพราะทั้งธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศต่างเชื่อว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนจักทำไม่ได้ถ้าประเทศนั้น ๆ ปราศจาก Good Governance หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีการผูกโยงคำว่า “การพัฒนา” ให้ควบคู่กับคำว่า “Good Governance” นั่นคือการกำหนดกลไกอำนาจของรัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งแง่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา ต่อมาเมื่อมีการนำเข้าแนวคิดการบริหารจัดการที่ดีเข้ามาในประเทศไทย จึงมีผู้แปลศัพท์ Good Governance ไว้ต่าง ๆ คือ

1. สุประศาสนการ
2. การจัดการปกครอง
3. ชรรมราษฎร์
4. การกำกับดูแลที่ดี
5. ประชารัฐ

6. รัฐภิบาล
7. การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี
8. กลไกประชารัฐที่ดี
9. ชรรมาภิบาล
10. การบริหารจัดการที่ดี
11. ธรรมรัฐ

แต่คำแปลที่ได้รับความนิยมในระยะแรกก็คือ คำว่า ธรรมรัฐ ต่อมา ได้รับความนิยมใช้คำว่า ชรรมาภิบาล เนื่องจากเห็นว่า Good Governance มีความหมายเกี่ยวข้องกับมากกว่าองค์กรของรัฐ และในที่สุดราชบัณฑิตยสถานจึงได้แปลว่า การบริหารจัดการที่ดีหรือชรรมาภิบาล ส่วนความหมาย Good Governance ในเชิงมโนทัศน์ (Concept) นั้น ยังมีนักวิชาการ นักคิด และองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการที่ดีหรือชรรมาภิบาลไว้ดังนี้

องค์กรสหประชาชาติ (United Nation, 1981 : 12) ให้ความสำคัญกับชรรมาภิบาลเพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อกระจายอำนาจอย่างโปร่งใส ชรรมาภิบาลคือการมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมอย่างเท่าเทียมกัน และมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่ชี้แจงได้

แผนงานพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (UNDP) ให้นิยามของชรรมาภิบาลว่า หมายถึงการดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จะจัดการกิจการของประเทศในทุกระดับ ประกอบด้วยกลไก กระบวนการ และสถาบันต่าง ๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ปกป้องสิทธิของตนเองตามกฎหมาย และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันบนหลักของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ขึ้นอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสี่ยงจากคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดการสรรพทรัพยากรเพื่อการการพัฒนาคคน

โคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ กล่าวว่า การบริหารจัดการที่ดีเป็นแนวทางการบริหารของรัฐที่เป็นการก่อให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม สร้างเสริมประชาธิปไตย มีความโปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพ

อานันท์ ปันยารชุน (2541 : 8) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการที่ดี ว่าเป็นผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไป ภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันได้กระทำลง

ไปในหลายทาง มีลักษณะของขบวนการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจผสมผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้

ธีรยุทธ บุญมี (2541 : 17) ให้ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี หมายถึง การเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารการปกครองประเทศโดยรัฐ ประชาชนและเอกชน ซึ่งขบวนการนี้จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความโปร่งใส ความยุติธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนดี ซึ่งแนวคิดจากการที่ประชาชนเห็นว่า ระบบราชการล่าช้า ทุกส่วนต้องการปฏิรูป ต้องมีการปรับโครงสร้างทางราชการให้ดีขึ้น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น และให้มีการตรวจสอบโดยสื่อมวลชน การที่จะสร้างการบริหารจัดการในสังคมไทยได้นั้น ธีรยุทธเสนอให้มีการปฏิรูป 4 ส่วนคือ ปฏิรูปภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคเศรษฐกิจสังคม และปฏิรูปกฎหมาย

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (2544 : 8) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า การที่กลไกของรัฐทั้งการเมืองและการบริหาร มีความแข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ สะอาด โปร่งใส และรับผิดชอบ เป็นการให้ความสำคัญกับภาครัฐและรัฐบาลเป็นหลัก

ในการพิจารณาความหมาย ของการบริหารจัดการที่ดีนั้นเราสามารถวิเคราะห์ความหมายได้เป็น 2 แนวทาง คือ การวิเคราะห์ความหมายตามรากศัพท์หรือตัวอักษรและการวิเคราะห์ความหมายจากมโนทัศน์ (Concept) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความหมายตามรากศัพท์หรือตามตัวอักษรมักจะให้ความหมายการบริหารจัดการที่ดีในภาษาไทยในทำนองการพัฒนาการบริหารให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรมากขึ้น เช่น การวางแผนที่ดี การบริหารที่ดี การพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมากขึ้น หรือการพัฒนากระบวนการติดตามประเมินผล เป็นต้น ความหมายของการบริหารจัดการที่ดีจากรากศัพท์ตามตัวอักษรนั้น เป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่อดีตในวงการวิชาการ

2. การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเป็นคำแปลของราชบัณฑิตยสถานนั้น ก็จะพบว่าเป็นเป็นแนวคิดใหม่ที่พัฒนาขึ้นด้วยธนาคารโลกเพื่อจัดการประเทศลูกหนี้ ช่วงหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ทางธนาคารโลกได้พยายามนำเสนอ ผลักดันหลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการบ้านเมืองของประเทศลูกหนี้ เช่น ความโปร่งใส หรือหลักการตรวจสอบได้ เพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชันในวงการราชการของประเทศลูกหนี้ของธนาคารโลก ดังนั้นการบริหารจัดการที่ดีจึงมิใช่เป็นเพียงการพัฒนาการบริหารซึ่งเป็นปัญหาเชิงเทคนิค แต่เป็นเรื่องบรรทัดฐานในการบริหารจัดการซึ่งเกี่ยวข้องกับปรัชญาในการบริหาร

บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี (2549 : 7) ให้ความหมายของธรรมาภิบาล คือ การมุ่งความสนใจไปที่องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจนโยบายที่กำหนดไว้ได้ผล หมายถึง การมีบรรทัดฐานเพื่อให้มีความแน่ใจว่ารัฐบาลสามารถสร้างผลงาน

ตามที่สัญญาไว้กับประชาชน ส่วนการบริหารจัดการที่ดี เป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างบรรยากาศให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พึ่งตนเองได้ และมีความยุติธรรมทางสังคม

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (“ระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง...” 2542 : 24-31) ได้ให้คำนิยามของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีไว้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาครัฐกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่อย่างสงบสุข มีความรู้จักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนส่งเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน

สมบุญ ศรีประชัย (ออนไลน์. ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า เป็นลักษณะและวิถีทางของการที่มีการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการงานของบ้านเมือง โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา โดยนัยความหมายของธรรมาภิบาลนั้น เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีธรรมาภิบาลเพื่อช่วยในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลสามารถให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบที่ยุติธรรมมีกระบวนการกฎหมายที่เป็นอิสระ ที่ทำให้มีการดำเนินการเป็นไปตามสัญญา อีกทั้งระบบราชการฝ่ายนิติบัญญัติ และสื่อที่มีความรับผิดชอบ และตรวจสอบได้

องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดี (ธรรมาภิบาล)

ถวิลวดี บุรีกุล (ออนไลน์. 2546) ธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้ หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้น ได้ระบุไว้ 6 หลักการดังกล่าวมาแล้วและกลายเป็นหลักการสำคัญที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ก็มีคำถามว่าหลักการต่างๆนี้หมายถึงอะไร แล้วจะทราบได้อย่างไรว่ามีธรรมาภิบาลแล้วหรือยัง มีมากหรือน้อย ต้องปรับปรุงอะไรอีกบ้าง คำตอบที่อาจเป็นไปได้

ก็คือการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อผู้ใช้จะได้เข้าใจและนำไปใช้ตรวจสอบตนเองและผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นได้

หลักการต่าง ๆ ที่อธิบายการมีธรรมาภิบาลและการนำไปประยุกต์ใช้ ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ผู้ที่นำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน และในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้ว เนื่องจากได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการดังกล่าวแล้วในที่นี้จึงขอนำเสนอรายละเอียดของการพัฒนาดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการดังต่อไปนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Laws) หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ

1.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจ

1.2 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ

1.3 หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการ หรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบ จากตัวแทนของประชาชน โดย ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้อกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจ โดยปราศจากข้อบกพร่อง

1.4 หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

1.5 หลักความอิสระของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและ ทำการพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก 3 ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

1.6 หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิด แล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้น ๆ มิได้

1.7 หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หมายความว่า รัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

2. หลักด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือ หน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมีคอร์รัปชันน้อยลง คอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ Corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมายสำหรับพิชภัยของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาเรื่องของคุณธรรมจึงควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างโจ่งแจ้งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง

2.2 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง

2.3 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง

2.4 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง

สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณนั้น เป็น การกระทำผิดวิชาชีพนิยมได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของวิชาชีพนิยม โดย เฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ด้านความโปร่งใส (Transparency) ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้าน โครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล

3.1 ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.1.1 มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

3.1.2 โปร่งใส เห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน

3.1.3 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน

3.1.4 มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น

3.1.5 มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่

3.1.6 มีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง

3.2 ความโปร่งใสด้านให้คุณ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.2.1 มีค่าตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ

3.2.2 มีค่าตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

3.2.3 มีค่าตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์

3.2.4 มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

3.3 ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.3.1 มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.3.2 มีวิธีการพิจารณาลงโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม

3.3.3 มีการลงโทษจริงจัง หนักเบาตามเหตุแห่งการกระทำผิด

3.3.4 มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

3.3.5 หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง

3.3.6 มีการปรามผู้ส่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต

3.3.7 มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว

3.4 ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.4.1 ประชาชนได้เข้ามารับรู้ การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ

3.4.2 ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทาน การออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ

3.4.3 ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีโอกาสควบคุมฝ่ายบริหาร โดยวิธีการต่าง ๆ มากขึ้น

3.4.4 มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบ

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

หลักการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 4 หลักการคือ

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น

3. ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการเพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

4. ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงที่สุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้มีการพัฒนา

สมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

5. หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมมองของการปฏิบัติถือว่าสำนึกรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภาระกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักการย่อยดังนี้

5.1 การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบสำนึกรับผิดชอบกล่าวคือ องค์กรจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการ สร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น

5.2 ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน จากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของ โครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์กร

5.3 การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนึกรับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารให้ความสนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กร

5.4 การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรมต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

5.5 การมีแผนการสำรอง ส่วนประกอบสำคัญขององค์กรที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนึกรับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟู ที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบและเข้าใจถึงแผน และนโยบายขององค์กร และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์อย่างเปิดเผย

5.6 การติดตามและประเมินผลการทำงาน องค์กรจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบดูว่าผลงานนั้นเป็นไปตาม

มาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์กร

6. หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง ประกอบด้วย

6.1 การประหยัด หมายถึง

6.1.1 การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม

6.1.2 การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์

6.1.3 การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน

6.1.4 การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน

6.1.5 การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง

6.2.1 มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2 มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

6.2.3 มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน

6.3 ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง

6.3.1 การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย

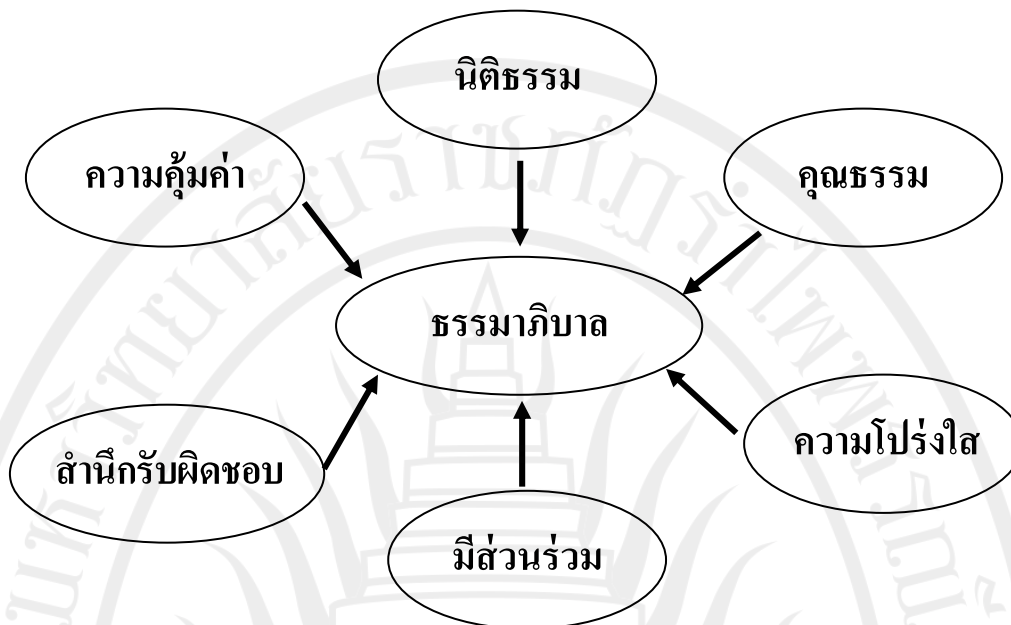
6.3.2 การมีการเน้นผลงานด้านบริการ

6.3.3 การมีการประเมินผลการทำงาน

6.3.4 ผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ

เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้ว หน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มุ่งสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน ภาพต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการนำหลักการข้างต้นไปสร้างตัวชี้วัดและนำไปทดสอบจริงในหน่วยงาน และสามารถแสดงผลให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้

ภาพประกอบ 5 หลักการสำคัญของธรรมาภิบาล

ที่มา : ถวิลวดี บุรีกุล. 2546

องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 6 เรื่อง สอดคล้องกับการทำงานของขบวนจังหวัดในฐานะองค์กรของภาคประชาชน คือ หลักความโปร่งใส หลักองค์กรแห่งการเรียนรู้ หลักการมีส่วนร่วม หลักการตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม เนื่องจากหลักความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่องานขบวนจังหวัด ถือเป็นงานสาธารณะ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่สาธารณะชนทั่วไปต้องรับรู้หรือเข้าถึงเกี่ยวกับข้อมูลของขบวนจังหวัด เพื่อมิให้เกิดการคอร์รัปชันในขบวนจังหวัดนั้น

หลักองค์กรแห่งการเรียนรู้ในเรื่องของการจัดการเรียนรู้นั้นมีความสำคัญต่อขบวนจังหวัด เนื่องจาก การจัดการความรู้นำมาซึ่งความรู้ เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนขบวนจังหวัด เมื่อเปรียบเทียบกับกองทุนนั้น ๆ ที่ชาวบ้านมีข้อจำกัด เช่น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนมนุษย์ หรือทุนทางสิ่งแวดล้อม

หลักการมีส่วนร่วมถือเป็นหลักพื้นฐานของการทำงานในภาคประชาชนของไทย เนื่องจากการบริหารราชการและการปกครองที่ผ่านมา ของบ้านเมืองอยู่ภายใต้การตัดสินใจของชนชั้นผู้นำไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ นักการเมือง ตั้งแต่รัชการที่ 5 มาจนถึงปัจจุบัน การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินก็ยังคงเป็นลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางที่กรุงเทพฯ และระบบราชการ

หลักความตรวจสอบได้ มีความสำคัญต่อขบวนจังหวัด เนื่องจากขบวนจังหวัดเป็นงานที่มีประชาชนเป็นเจ้าของมิใช่เป็นผู้นำหรือกลุ่มผู้นำกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นการทำงานในขบวนจังหวัดที่จะถูกตรวจสอบและรับผิดชอบจากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเสมอ

หลักนิติธรรมมีความสำคัญต่อการทำงานของขบวนจังหวัด เพราะคนทำงานในขบวนจังหวัดส่วนใหญ่ผู้นั้นเกิดมาจากเครือข่ายของสมาชิกที่ทำงานในประเด็นพื้นที่ต่าง ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องการสร้างกติการ่วมกันในการทำงานของขบวนจังหวัด

หลักคุณธรรมมีความสำคัญต่อการทำงานของขบวนจังหวัด เพราะคนทำงานในขบวนจังหวัดต้องมีเจตนาธรรมในการทำงานส่วนรวมถึงจะทำให้ขบวนจังหวัดขับเคลื่อนไปได้อย่างราบรื่น คุณธรรมในที่นี้หมายถึงการทำงาน เพื่อกำหนดกำไร ขาดทุน หรือผลประโยชน์ของตนเองตามที่รู้กันว่าเป็นหลักความคุ้มค่าคือมีประสิทธิภาพทางธุรกิจ

นอกจากหลักธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 6 ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้นกลไกจังหวัดในฐานะที่เป็นองค์กรของภาคประชาชนภายในร่มของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นองค์กรมหาชนของรัฐจำเป็นต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความเป็นอิสระในการทำงาน (Autonomy) เนื่องจากกลไกจังหวัดจะได้รับอิทธิพลจากการทำงานแบบราชการซึ่งมีหลักการบางอย่างไม่สอดคล้องต่อการทำงานของภาคประชาชน เช่น การใช้ลักษณะอำนาจนิยมในการบริหารหรือการทำงานที่เน้นกำหนดจากบนลงล่าง เป็นต้น

แนวคิดการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ

แนวคิดการบริหารจัดการที่ดีได้ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างเป็นทางการในภาคราชการ โดยออกมาเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี สาเหตุการออกกระเปียบสำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดีนั้น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) ได้ให้เหตุผลว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ในช่วงที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างมาก บางเรื่องมีผลขยายตัวและสร้างสรรค์ บางเรื่องมีผลในทางชะลอตัวหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ไม่พึงประสงค์บางครั้งกลายเป็นภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ซึ่งภาควิชาการและผู้ได้รับผลกระทบเห็นว่าสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากความหย่อนประสิทธิภาพของกลไกการบริหารกิจการบ้านเมือง การบริหารราชการ การกำหนดนโยบายสาธารณะ และการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ อันเป็นความรับผิดชอบของภาคราชการทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ ขณะเดียวกันในภาคประชาชนอันเป็นพลังสำคัญที่จำเป็นจะต้องสร้างความตื่นตัวและความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนความตระหนักในสิทธิ และหน้าที่ของแต่ละฝ่ายเพิ่มขึ้น หากความอ่อนแอและหย่อนประสิทธิภาพดังกล่าวไม่ได้รับการจัดการแก้ไขอย่างแท้จริงและรีบด่วน โอกาสที่จะนำพาประเทศพ้นตัวจาก

วิกฤติเศรษฐกิจย่อมเป็นไปได้ยาก ทั้งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และมีผลบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวกำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการบริหารจัดการที่ดี (“พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน...” 2543 : 1-5) โดยยึดหลักการ 6 หลัก ต่อไปนี้ คือ

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยบรรจงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวน สาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยบรรจงให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ผลการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 ดังกล่าวไม่อาจจะส่งผลต่อการสร้างการบริหารจัดการที่ดีในประเทศไทยได้อย่างกว้างขวางเนื่องจากแนวการดำเนินงานเป็นเพียง

ระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งมีสถานภาพไม่สูงนักในระบบกฎหมาย ดังนั้นในปี พ.ศ.2546 ทางรัฐบาลจึงได้ยกฐานะการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐมาเป็นกฎภูมิกฎาตั้งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (“พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง...” 2546 : 1-16) เป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ในรูปแบบกฎหมายเป็นครั้งแรก โดยรวบรวมแนวทางที่ควรปฏิบัติ และกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ในการปฏิบัติราชการให้เกิดความชัดเจน สามารถวัดผลการปฏิบัติราชการที่แน่นอนขึ้น โดยสำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ ได้สรุปสาระสำคัญไว้ดังต่อไปนี้ พระราชกฤษฎีกานี้มี 9 หมวด 53 มาตรา รายละเอียดดังนี้

หมวด 1 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีเป้าหมาย 7 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1.1 ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน
- 1.2 ทำให้ภารกิจของรัฐเกิดผลสัมฤทธิ์
- 1.3 ความมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า
- 1.4 ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- 1.5 ปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์
- 1.6 อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน
- 1.7 ประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

หมวด 2 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 2.1 การให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการได้รับบริการจากรัฐ
- 2.2 การดำเนินการให้มีความโปร่งใส
- 2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน

หมวด 3 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 3.1 การปฏิบัติของส่วนราชการต้องสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างชัดเจน
- 3.2 การบริหารราชการแบบบูรณาการ
- 3.3 การพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 3.4 การทำความเข้าใจในการปฏิบัติงาน
- 3.5 การกำหนดแผนบริหารราชการ

หมวด 4 การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจภาครัฐ มีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 4.1 หลักความโปร่งใส
- 4.2 หลักความคุ้มค่า
- 4.3 หลักความชัดเจนในการปฏิบัติราชการ (หลักความรับผิดชอบ)

หมวด 5 การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 5.1 การกระจายอำนาจการตัดสินใจ
- 5.2 การจัดตั้งศูนย์บริการร่วม

หมวด 6 การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 6.1 การทบทวนภารกิจ
- 6.2 การทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

หมวด 7 การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชนมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 7.1 การกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงาน
- 7.2 การจัดระบบสารสนเทศ
- 7.3 การรับฟังข้อร้องเรียน
- 7.4 การเปิดเผยข้อมูล

หมวด 8 การประเมินผลการปฏิบัติราชการมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- 8.1 การประเมินผลส่วนราชการ
- 8.2 การประเมินผู้ปฏิบัติงาน

หมวด 9 บทเบ็ดเตล็ด

จากเนื้อหาบทบัญญัติใน 9 หมวดที่มี 53 มาตรานั้นสามารถจัดเป็นภารกิจในการดำเนินงานได้เป็น 13 เรื่อง ด้วยกันคือ

1. การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
2. การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
4. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการ
5. การอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน
6. การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ
7. การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

8. การจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน
9. การประเมินผลการปฏิบัติงานและการเสริมสร้างแรงจูงใจ
10. การจัดตั้งศูนย์บริการร่วม
11. การวัดต้นทุนต่อหน่วย
12. การประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติภารกิจ
13. การจัดซื้อจัดจ้างอย่างมีประสิทธิภาพ

ภารกิจที่ 1 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนนั้น มีการดำเนินงานได้ดังนี้

- 1.1 กำหนดภารกิจต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
- 1.2 ปฏิบัติภารกิจโดยซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3 วิเคราะห์ผลดีผลเสีย รับฟังความคิดเห็นก่อนดำเนินการ
- 1.4 รับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชน
- 1.5 แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ภารกิจที่ 2 การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

- 2.1 กำหนดเป้าหมายแผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จของงานหรือโครงการ งบประมาณ และต้องเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ
- 2.2 การปฏิบัติภารกิจใดที่ควรได้รับอนุญาต อนุมัติ หรือเห็นชอบจากส่วนราชการอื่น ให้แจ้งผลการพิจารณาระหว่างส่วนราชการหรือตามกฎหมายระเบียบกำหนด
- 2.3 รับผิดชอบในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหา และการตั้งคณะกรรมการให้ดำเนินการเท่าที่จำเป็น และมติของคณะกรรมการให้ผูกพันกับส่วนราชการที่มีผู้แทนเข้าร่วมเป็นกรรมการ
- 2.4 สั่งราชการตามปกติให้สั่งเป็นลายลักษณ์อักษร หากกระทำไม่ได้หากสั่งด้วยวาจา ให้บันทึกคำสั่งด้วยวาจาไว้และรายงานผลการปฏิบัติโดยอ้างอิงคำสั่งด้วยวาจาด้วย

ภารกิจที่ 3 การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

- 3.1 กระจายอำนาจตัดสินใจ กำหนดหลักเกณฑ์การควบคุม ติดตาม กำกับดูแลการใช้อำนาจ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดขั้นตอน เพิ่มประสิทธิภาพ และประหยัดค่าใช้จ่าย โดยไม่เกิดผลเสียหายแก่ทางราชการ

ภารกิจที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

4.1 เผยแพร่ขั้นตอนและวิธีดำเนินการงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน หรือการประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการของส่วนราชการ และในเครือข่ายสารสนเทศ

4.2 ทบทวนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบกิจการ หรือการดำรงชีวิตของประชาชน

4.3 ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของส่วนราชการอื่น และชี้แจงข้อร้องเรียนที่เกิดจากความเข้าใจผิด หรือไม่เข้าใจกฎระเบียบ ภายใน 15 วัน

ภารกิจที่ 5 การอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

5.1 กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของการปฏิบัติราชการ

5.2 ชี้แจงตอบคำถามของประชาชน หรือส่วนราชการด้วยกัน

5.3 จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศของส่วนราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

5.4 ตอบข้อร้องเรียน เอาใจใส่ต่อข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชน หรือส่วนราชการด้วยกันเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการ

5.5 เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

5.6 เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และการจัดซื้อจัดจ้าง และสัญญาใดที่ได้อนุมัติให้จัดซื้อจัดจ้าง โดยต้องไม่ก่อให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบ หรือเสียหายแก่บุคคลใดในการจัดซื้อ จัดจ้าง

ภารกิจที่ 6 การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

6.1 ส่วนราชการทบทวนภารกิจตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) กำหนด กรณีเห็นควรยุบเลิก ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ภารกิจ ให้ส่วนราชการดำเนินการ และเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบ

6.2 กรณียุบเลิก โอน รวมส่วนราชการแล้ว ห้ามจัดตั้งส่วนราชการที่มีลักษณะเดียวกัน หรือคล้ายกันขึ้นมาอีก

ภารกิจที่ 7 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ นั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

7.1 จัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จของภารกิจ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ กพร. กำหนด รวมทั้งแก้ไข บรรเทา ผลกระทบต่อประชาชนอันเกิดจากการปฏิบัติตามแผน

7.2 บริหารราชการแบบบูรณาการ โดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะผู้แทนไทยในต่างประเทศ

7.3 พัฒนาความรู้ในส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

ภารกิจที่ 8 การจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

8.1 คณะรัฐมนตรีจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินตลอดระยะเวลาการบริหารราชการของคณะรัฐมนตรี

8.2 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จัดทำแผนนิติบัญญัติ โดยมีรายละเอียดกฎหมายที่ต้องจัดทำขึ้นใหม่ แก้ไข ปรับปรุง ยกเลิกให้ สอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน

8.3 ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนบริหาร ราชการแผ่นดิน เสนอ รมว.เห็นชอบ สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณดำเนินงาน และส่วน ราชการจัดทำรายงานแสดงผลสัมฤทธิ์ของแผนประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

8.4 กรณีที่กฎหมายกำหนดให้จัดทำแผนรองรับงบประมาณ ให้สำนัก งบประมาณ และ กพร. กำหนดแนวทางการจัดทำแผนตาม มาตรา 16 ให้สามารถใช้ได้กับแผนที่ ต้องจัดทำตามกฎหมายงบประมาณ

8.5 การโอนงบประมาณไปใช้ในภารกิจที่มีได้กำหนดไว้ในแผน จะกระทำ ได้เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติ การปรับแผนปฏิบัตินโยบายทำได้เฉพาะกรณีและขออนุมัติคณะรัฐมนตรี

8.6 ให้หัวหน้าส่วนราชการสรุปผลการปฏิบัตินโยบายและให้ข้อมูลต่อ นายกรัฐมนตรีคนใหม่

ภารกิจที่ 9 การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเสริมสร้างแรงจูงใจนั้นมีการดำเนินงานได้ ดังนี้

9.1 จัดทำความตกลงการปฏิบัตินโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร

9.2 ประเมินผลการปฏิบัตินโยบายของส่วนราชการโดยคณะประเมินอิสระ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่ กพร. กำหนด

9.3 ประเมินผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับ โดยกระทำเป็นความลับเพื่อประโยชน์ ของทางราชการและประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน บุคคล

9.4 จัดสรรเงินรางวัลให้กับส่วนราชการที่ดำเนินการให้บริการที่มีคุณภาพ ประชาชนพึงพอใจ รวมทั้งส่วนราชการที่สามารถเพิ่มผลงาน ผลสัมฤทธิ์โดยไม่เพิ่มค่าใช้จ่าย หรือสามารถดำเนินการตามแผน

9.5 ลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วยได้ตามหลักเกณฑ์

ภารกิจที่ 10 การจัดตั้งศูนย์บริการร่วมนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

10.1 จัดตั้งศูนย์บริการร่วมอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับ-ส่ง เรื่องต่อให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการตามกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค

ภารกิจที่ 11 การวัดต้นทุนต่อหน่วยนั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

11.1 จัดทำบัญชีต้นทุน

11.2 คำนวณรายจ่ายและลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วย

ภารกิจที่ 12 การประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจ

12.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงบประมาณร่วมกันประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจแห่งรัฐ เพื่อรายงาน ครม. เป็นแนวทางพิจารณาว่าภารกิจใดสมควรดำเนินการต่อ หรือยุบเลิก เพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งงบประมาณของส่วนราชการ

ภารกิจที่ 13 การจัดซื้อจัดจ้างอย่างมีประสิทธิภาพ นั้นมีการดำเนินงานได้ดังนี้

13.1 จัดซื้อจัดจ้างอย่างเปิดเผย เที่ยงธรรม กรณีที่ต้องคำนึงถึงคุณภาพ และการดูแลรักษาไม่ต้องถือราคาต่ำสุด และให้ปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติ ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีดังนี้

สุภัตรา วิมลสมบัติ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาธรรมาภิบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ได้มีการบริหารงานโดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นหลักในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกษไชย สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จทำให้ท้องถิ่นมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี

การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้องค์กรบริหารส่วนตำบลไทยประสบความสำเร็จได้ เกิดจากปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำหรือผู้บริหาร ปัจจัยด้านทีมงานหรือองค์กร และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะร่วมมือร่วมใจพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ ในการดำเนินงานของทั้ง 3 ปัจจัยนั้นมีการนำหลักการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มากำหนดเป็นแนวนโยบายในการปฏิบัติอันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้ยังเน้นหนักในเรื่องของความซื่อสัตย์และโปร่งใสในการบริหารองค์กร เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนนั้นได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจการสาธารณะของท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยความต้องการของประชาชนสะท้อนถึงการบริหารกิจการสาธารณะในท้องถิ่นว่าเกิดประโยชน์ต่อประชาชนเพียงใด องค์กรบริหารส่วนตำบลไม่สามารถผูกขาดรวมอำนาจทางการเมืองไว้กับผู้บริหารได้อีกต่อไป หากแต่จำเป็นต้องเปิดกว้างเพื่อให้องค์กรชุมชนเข้ามารับรู้ความเป็นไปและเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อประโยชน์ในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

จิรศักดิ์ สีใจเจริญ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า 1) โครงการหรือกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาเป็นการพัฒนา และส่งเสริมอาชีพ และที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ประเภทอื่น ๆ โดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะมากที่สุด รองลงมาเป็นการได้รับประโยชน์จากโครงการ หรือกิจกรรม 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยสมัครใจมากกว่าถูกผู้อื่นชักชวน ส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นจะเข้าร่วมโดยผ่านตัวแทน คือ สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้าน รองลงมาเป็นการมีส่วนร่วมในสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน 3) ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการเปิดโอกาสขององค์กรบริหารส่วนตำบลให้เข้าไปมีส่วนร่วม มีอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง 4) สาเหตุของการเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การที่จะมีโอกาสได้ร่วมรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งและจะทำให้การบริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจะเป็นวิธีหนึ่งในการควบคุมการทำงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล สาเหตุของการไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรบริหารส่วนตำบลเพราะมีตัวแทนอยู่แล้ว นอกจากนี้ คือไม่เข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน รวมถึงปัจจัยรายได้ขององค์กรบริหารส่วนตำบลที่มีน้อยไม่พอที่จะทะนุบำรุงท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

สุภัทรมาศ จริยเวชช์วัฒนา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการของเทศบาลตำบลบ้านฉางตามหลักธรรมาภิบาลพบว่า ในการบริหารการจัดการของเทศบาลตำบลบ้านฉางตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลตำบลบ้านฉางได้จัดทำโครงการตามนโยบาย และเทศบัญญัติในด้านต่าง ๆ และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อหาจุดยืนและแนวทางร่วมกันพบว่า ยังประสบปัญหาในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การทำงานในเทศบาลยังไม่เป็นระบบ โดยพนักงานส่วนหนึ่งยังคงยึดติดกับระบบงานแบบเก่า ไม่ยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ ทางด้านกระบวนการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารเทศบาลตำบลบ้านฉางพบว่า เทศบาลตำบลบ้านฉางมีความเสมอภาคและกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงไม่มีการเลือกปฏิบัติและได้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาและในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา พบว่ามีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามานั้น บางคนไม่เห็นแก่ประโยชน์ของชุมชน แต่เข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

ชานี มะโร (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา” ผลการ ศึกษาพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับปานกลาง 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตามเพศมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามศาสนา มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามระดับการศึกษา มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน (หมู่บ้าน) มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามตำแหน่งทางราชการ/สังคม มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามวิธีการติดต่อสื่อสารกับองค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามอาชีพ มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นันทพล พงศธรวิสุทธิ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษากลุ่มประชาชนผู้ใช้บริการพบว่า กลุ่มประชาชนผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับสูง และเห็นด้วยว่ารูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตน เห็นด้วยว่าหลังจากมีการตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตำบลส่งผลให้เกิดความโปร่งใสในการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา พนักงานส่วนตำบล และลูกจ้างในองค์การบริหารส่วนตำบลสันนาเม็ง จำนวน 32 คน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิผลในการดำเนินงาน บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่ในระดับความพึงพอใจสูง

ยุทธพงศ์ นิคม (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผน พัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ รวมทั้งศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษา คือ ประชากรจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว จำนวน 341 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551) ทั้ง 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยมากที่สุด คือ เพศชาย ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมีอาชีพทำนา/ทำสวน ปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา คือ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา คือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์การจัดทำแผนให้เพิ่มขึ้นอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนา ควรให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชนและนำมาประกอบการพิจารณา ผู้นำชุมชนต้องเป็นกลไกสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนา

สิทธิศักดิ์ สาระอาภรณ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละกลุ่มประชากร รวมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม จำนวน 379 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผน มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำแผนสูงสุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในด้านฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลน้อยที่สุด เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจและสังคม ปรากฏว่า กลุ่มประชากรที่มีเพศ อายุ การนับถือศาสนา และสำเร็จการศึกษาแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาแตกต่างกัน แต่กลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาและข้อเสนอแนะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิมควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ร่วมมือกันแก้ปัญหา รองลงมาคือการชี้แจงงบประมาณรายรับ-รายจ่าย ให้เจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจข้อมูลจากประชาชนเพื่อจะได้แก้ปัญหาตรงจุด ตรงเป้าหมาย และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิมควรเข้าถึงประชาชนมากขึ้น ควรจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชน

จตุพร ผ่องสุข (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง อำเภอนงพอก จังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนโดยรวมและจำแนกตามระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นด้วยโดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความคุ้มค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลพบว่า การบริหารงบประมาณ ไม่โปร่งใส การแก้ไขปัญหาไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม ควรแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างรวดเร็ว ควรจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน โดยสรุปประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่าง มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่างแตกต่างกัน ซึ่งข้อสรุปที่ได้สามารถใช้ประโยชน์ต่อการปรับปรุงบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสว่างให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยในที่นี้จะใช้วิจัยเชิงบูรณาการ (Mixed Method) ระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Surver Research) และการสัมภาษณ์ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ
  - 1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย
  - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
  - 1.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ
  - 2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
  - 2.2 การสนทนากลุ่ม
  - 2.3 การสังเกตการณ์วางแผนการมีส่วนร่วม
  - 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

ประชากรที่เป็นเป้าหมายการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 12 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 6,612 คน

การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample Size) จะใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamame) กำหนดขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสม ดังนี้

$$\frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดหรือกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

N = จำนวนประชากรที่ศึกษา (Population)

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม (Sampling Error) ซึ่งโดยทั่วไป

กำหนด ค่าความเชื่อมั่น 95% มีค่าเท่ากับ 0.05 จำนวนประชากรทั้งหมด 6,612 คน

$$\begin{aligned}
 &= \frac{6,612}{1+16,612(0.05)^2} \\
 &= \frac{6,612}{1+16,612(0.0025)} \\
 &= \frac{6,612}{1+1(16.53)} \\
 &= 377
 \end{aligned}$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่าง = 377

ส่วนเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง (Sample Technique) จะใช้การสุ่มแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage Sampling) คือ ขั้นแรกจะใช้การสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) และขั้นที่ 2 จะใช้การสุ่มเชิงระบบ (Systematic Sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสุ่มแบบสัดส่วน จะพิจารณาสัดส่วนของตัวอย่างจำแนกตามชุมชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยได้ผลการสุ่มขนาดตัวอย่างเป็น จำนวน 377 ชุด ใช้เทคนิคการสุ่มเทียบมาตราส่วนร้อยละในการแจกแบบสัมภพณ์ เพื่อให้ได้ผลจำนวนตัวอย่างในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตาราง 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร (คน)	จำนวนตัวอย่าง (ชุด)
1	บ้านสะตอน	838	48
2	บ้านป่าข้าวโพด	521	30
3	บ้านคลองแจง	210	12
4	บ้านทรัพย์เจริญ	680	39
5	บ้านสวนส้ม	1,269	72
6	บ้านทรัพย์สมบูรณ์	818	47
7	บ้านสุขสวัสดิ์	235	13
8	บ้านคลองแจงบน	182	10
9	บ้านเขาไผ่	196	11
10	บ้านสะตอนเหนือ	401	23

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชาชน (คน)	จำนวนตัวอย่าง (ชุด)
11	บ้านทรัพย์เจริญ	414	22
12	บ้านสวนส้มล่าง	848	48
	รวม	6,612	377

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน. 2554

ขั้นที่ 2 การสุ่มเชิงระบบ จะพิจารณาจากลำดับบัญชีรายชื่อของประชากรที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในแต่ละหมู่ โดยแบ่งออกเป็นในช่วงเท่า (Interval) ดังนี้ ทุกรายชื่อลำดับที่ 17, 34, 51, 68, 85, 102,... ตามลำดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสะตอ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นคำถามให้ผู้ตอบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสะตอ จังหวัดจันทบุรี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน ใช้คำถามแบบปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 หลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาได้นำเอากรอบแนวคิดของโคเฮน และ อัปฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 : 6) มาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1.1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน จำนวน 10 ข้อ

1.1.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม จำนวน 10 ข้อ

1.1.3 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จำนวน 10 ข้อ

1.1.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำนวน 10 ข้อ

1.2 นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทั้งหมดให้อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระพิจารณาเนื้อหา รูปแบบ และการใช้ภาษา แล้วนำแบบสอบถามกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอต่อผู้มีประสบการณ์ 3 ท่าน ได้แก่

1.3.1 รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ ผู้เชี่ยวชาญการวิจัย

1.3.2 รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม ผู้เชี่ยวชาญวิธีวิทยาวิจัย

1.3.3 นางสาววิภารัตน์ ชื้อสัตย์ ปลัดองค์การบริหาร

ส่วนตำบลสะตอน

1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้มีประสบการณ์แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 คน

1.6 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.719

1.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบใช้แล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี เพื่อขออนุญาตประกอบวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและอาสาสมัครดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
3. เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 มกราคม 2556
4. เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากประชาชนที่ศึกษาแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูล กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมาย ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้อง
2. จัดหมวดหมู่ข้อมูล และบันทึกคะแนนลงในแบบรหัส (Coding form)
3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ จำแนกรายข้อในแบบสอบถาม

5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน	หมายถึง	การมีส่วนร่วมเป็นประจำทุกครั้งที่เห็นด้วย
4 คะแนน	หมายถึง	การมีส่วนร่วมบ่อยๆครั้ง/ค่อนข้างเห็นด้วย
3 คะแนน	หมายถึง	การมีส่วนร่วมปานกลาง/ไม่แน่ใจ
2 คะแนน	หมายถึง	การมีส่วนร่วมบางครั้ง/ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
1 คะแนน	หมายถึง	การมีส่วนร่วมไม่เคย/ไม่เห็นด้วย

4. นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปหาค่าเฉลี่ย พร้อมกำหนดเกณฑ์การให้ค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด/ไม่เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย/ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง/ไม่แน่ใจ
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก/ค่อนข้างเห็นด้วย
คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด/เห็นด้วย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยวิธีการ IOC (Index of Item Objective Congruence) เลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จำนวน 40 ข้อ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือของแบบสอบถามเป็นรายด้านและทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202) ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้ทำการวิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยใช้การทดลองไปเก็บแบบสัมภาษณ์ จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ (Cronbach's Alpha) ซึ่งค่าทางสถิติมีค่า 0-1.0 ค่าที่ใช้ได้ต้องเกิน 0.7 จากผลการวิเคราะห์ได้ค่า $\alpha = 0.719$

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบการวิเคราะห์ตัวแปรส่วนบุคคล (ตัวแปรต้น) จะใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา คือ นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางความเรียง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาชุมชน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสตรีอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มสาธารณสุขชุมชน (อสม.) กลุ่มป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการประสานงานและติดต่อบุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติการหรือผู้รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาชุมชน การสนทนากลุ่มจะใช้แบบสนทนากลุ่ม

การสังเกตการณ์วางแผนการมีส่วนร่วม

การสังเกตการณ์วางแผนการมีส่วนร่วม (Participation Observation) เป็นการใช้อยู่ข้อมูลจากประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ เป็นเวลา 12 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การตีความโดยพิจารณาความหมาย (Meaning) จากบริบทของชุมชนเป็นหลักการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความข้อมูล (Interpretative Analysis) การตีความข้อมูล คือ การพยายามจะดึงความหมายออกจากข้อมูลที่มีอยู่ เป็นการทำความเข้าใจว่าข้อมูล

บอกอะไรแก่เราบ้าง เป็นการหาความหมายขึ้นลึกจากข้อมูล แต่เราต้องยอมรับว่าการตีความข้อมูล คือ การคาดเดาความหมายเชิงวัฒนธรรมของพฤติกรรม แล้วเขียนข้อสรุปที่อธิบายพฤติกรรม หรือ เหตุการณ์นั้น จากการคาดเดาที่ดีที่สุด การตีความไม่ใช่การประมวลความหมายที่หลากหลาย ของพฤติกรรมมารวมไว้แล้วหาขอบเขตไม่ได้ หรือไม่สามารถลงข้อสรุปได้ว่าจะใช้ความหมายใด ผู้ตีความข้อมูลจึงต้องตัดสินใจว่า “คนเลือก” ความหมายใด และในการตัดสินใจเลือกเดา ความหมายนี้ ผู้ตีความย่อมต้องพิสูจน์และประเมินแล้วว่า การคาดเดาที่ตนเลือก เป็นการคาดเดาที่ดีที่สุด ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการสร้างข้อสรุปใหม่ และการอธิบาย ความละเอียดอ่อนและความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตีความ ข้อมูลต่อการเปรียบเทียบข้อมูล โดยมีการเลือกกลุ่มคำหลัก ๆ ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาตีความ เพื่อหาความหมายที่แฝงเร้นอยู่ร่วมกับคำอื่น ๆ ที่เป็นบริบทร่วมกันในคำตอบนั้น ๆ เพื่อสร้าง ข้อสรุปใหม่และนำผลการวิเคราะห์นี้ไปสร้างเป็นข้อสรุปฉบับย่นที่สุดในที่สุด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานำเสนอผลงาน เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. บริบทของพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์
3. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บริบทของพื้นที่ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน คำว่า สะตอน สันนิษฐานจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในท้องถิ่นเล่าให้ฟังว่า เดิมใช้คำว่า ตาดอน เนื่องจากมีนายพรานชื่อตาดอนมาเสียชีวิตที่หมู่บ้าน เพราะป่วยเป็นไข้ป่าเนื่องจากการเดินทางสมัยก่อนเดินทางด้วยเท้า การเดินทางไม่สะดวกสภาพพื้นที่เป็นป่าดงดิบ และป่าเบญจพรรณ ซึ่งไม่อันมีค่าทางเศรษฐกิจมากมาย เช่น ไม้มะค่า ไม้แดง และอื่น ๆ อีกมาก จึงได้ใช้ชื่อ ตาดอน เป็นชื่อหมู่บ้าน

เดิมบ้านสะตอน อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลทรายขาว อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ต่อมาปี พ.ศ. 2517 แยกเป็นหมู่ 9 บ้านสะตอน ตำบลทรายขาว อำเภอโป่งน้ำร้อน จันทบุรีจันทบุรี เมื่อมีความเจริญมากขึ้นจึงมีการอพยพของราษฎรเพิ่มมากขึ้น จึงได้แยกตำบลจากตำบลทรายขาวเป็นตำบลสะตอน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2526 โดยมีนายเหล็ก จันทะวงษา เป็นกำนันคนแรก ต่อมาอำเภอสอยดาวได้แยกการปกครองจากอำเภอโป่งน้ำร้อนตำบลสะตอน จึงขึ้นอยู่กับอำเภอสอยดาวตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา และมีการปกครองในรูปแบบสภาตำบล

ต่อมากระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ.2539 ให้เปลี่ยนฐานะสภาตำบลสะตอนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน และมีผลบังคับเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2539 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอนเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2539 โดยมีนายไบลี เทวโลก กำนันตำบลสะตอน เป็นประธาน

คณะกรรมการบริหารคนแรก และปัจจุบันมีนายไบลี เทวโลก เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สะตอน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน (องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน. 2554 : 4)

สภาพทั่วไป

ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (ออนไลน์. ม.ป.ป.) มีหมู่บ้านรวม 12 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 64.6 ตารางกิโลเมตร หรือ 40,375 ไร่ มีประชากรทั้งหมด 3,604 คน ครัวเรือน จำนวน 9,163 คน ประชากรแบ่งเป็นชาย 4,618 คน และหญิง 4,545 คน ถ้าคิดตามความหนาแน่น ของประชากรจะเท่ากับ 139.50 คนต่อตารางกิโลเมตร

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา หรือที่ราบสูง บางพื้นที่เป็นภูเขาและที่ราบลุ่ม ลักษณะดิน เป็นดินเหนียวปนหิน พื้นใต้ดินเป็นดินดาน ค่าความเป็นกรดเป็นด่างของดินในตำบลสะตอน เท่ากับ 4.5-7 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง บึง ป่าไม้ และภูเขา

องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอนมีการเกิดภัยธรรมชาติที่สำคัญ ดังนี้

1. ภัยแล้ง มักเกิดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม-เมษายนของทุกปี ซึ่งทำให้พื้นที่การเกษตร ได้รับผลกระทบเนื่องจากแหล่งน้ำด้านการเกษตรมีอย่างจำกัดทุกหมู่บ้าน
2. วาตภัย มักจะเกิดในช่วงเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ทำให้พืชและผลผลิตได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะไม้ผล ไม้ยืนต้น ได้รับความเสียหายเป็นประจำทุกปี
3. อุทกภัย มักเกิดในช่วงฤดูฝนเดือนกรกฎาคม-กันยายน เป็นช่วงที่เกิดฝนตกหนัก ทำให้เกิดน้ำป่าท่วมฉับพลัน พืชและผลผลิตได้รับความเสียหายเป็นประจำ

ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอนเป็นชาวไทยอีสานประมาณ 60% และชาวไทยกลางประมาณ 40% แต่ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม อธิปไตยทางความคิด (ค่านิยม) ของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านจะมีความเชื่อไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับหมู่บ้านใดราษฎรมาจากจังหวัดไหนมาก ก็จะมีวัฒนธรรมความเชื่อตามจังหวัดนั้น ๆ ส่วนใหญ่ มีความเชื่อเรื่อง โชคลาง ของขลัง บุญวาสนา และการนับถือผู้สูงอายุและผู้นำหมู่บ้าน แต่ประเพณี ที่ร่วมกัน ได้แก่ การบุญเข้าพรรษา ทำบุญออกพรรษา ประเพณีวันสงกรานต์ วันลอยกระทง บุญบั้งไฟ แห่นางแมว และทำบุญกลางบ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอนมีหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนหน่วยงานในองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ที่	หน่วยงานการศึกษา	จำนวน (แห่ง)	สถานที่ตั้ง	สังกัด
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3	หมู่ที่ 1,5,6	อบต. สะตอง
2	โรงเรียนประถมศึกษา	3	หมู่ที่ 3,5,11	สพฐ. เขต 2 จันทบุรี
3	โรงเรียนมัธยมขยายโอกาส	1	หมู่ที่ 11	สพฐ. เขต 2 จันทบุรี
4	ศูนย์เรียนรู้ชุมชน	1	หมู่ที่ 1,3,5	ศบอ. สอยดาว
5	ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน	5	หมู่ที่ 1,2,3,5,8	หมู่บ้าน

ที่มา : ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. 2555

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
P	แทน	ความน่าจะเป็นของค่าสถิติ
F	แทน	ค่าสถิติแจกแจง
MS	แทน	Mean Squares
SS	แทน	ค่า Sum of Squares
Df	แทน	ค่า Degree of Freedom
*	แทน	ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ

องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลัก
ธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ (n = 377)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	187	49.6
หญิง	190	50.4
รวม	377	100.0

จากตาราง 3 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ
50.4 กับร้อยละ 49.6

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ (n = 377)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 – 42 ปี	261	69.2
43 ปีขึ้นไป	116	30.8
รวม	377	100.0

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีช่วงอายุ 18-42 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.2 กลุ่ม
ประชากรอายุ 43 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.8

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา (n = 377)

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	44	11.7
ประถมศึกษา	127	33.7
มัธยมศึกษา / ปวช.	103	27.3
ปวส. / อนุปริญญา	31	8.2
ปริญญาตรี	62	16.4
สูงกว่าปริญญาตรี	10	2.7
รวม	377	100.0

จากตาราง 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสัดส่วนมากที่สุดของการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.7 มัธยมศึกษา / ปวช. คิดเป็นร้อยละ 27.3 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.4

ตาราง 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ (n = 377)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	93	24.7
รับจ้างทั่วไป	87	23.1
ค้าขาย	42	11.1
รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ	56	14.9
พนักงานเอกชน	44	11.7
ธุรกิจส่วนตัว	49	13.0
อื่น ๆ	6	1.6
รวม	377	100.0

จากตาราง 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างสัดส่วนมากที่สุดจะมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 24.7 อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 23.1 รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 14.9

ตาราง 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (n = 377)

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
6,000-12,000 บาท	306	81.2
12,001-18,000 บาท	51	13.5
18,001-24,000 บาท	14	3.7
24,001 บาทขึ้นไป	6	1.6
รวม	377	100.0

จากตาราง 7 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,000 - 12,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 81.2 รองลงมารายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,001-18,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.2

ตอนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ด้านการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.73	0.44	ปานกลาง	3
2. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	2.97	0.71	ปานกลาง	2
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	3.24	0.37	ปานกลาง	1
รวม	2.98	0.41	ปานกลาง	-

จากตาราง 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) โดยพิจารณาในรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วม

ในการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.24$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ($\bar{X} = 2.97$) และการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 2.73$) ตามลำดับ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายประเด็นของระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสะตอง จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการวางแผน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	4.10	0.66	มาก	1
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	1.44	0.54	น้อยที่สุด	4
3. การมีส่วนร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการมีส่วนร่วมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	1.42	0.49	น้อยที่สุด	3
4. การมีส่วนร่วมเสนอมาตรการในการแก้ไขปัญหาของการมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	3.96	0.74	มาก	2
รวม	2.73	0.44	ปานกลาง	-

จากตาราง 9 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการวางแผนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยทั้ง 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. มีส่วนรวมในการประชุมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
2. มีส่วนร่วมในการเสนอมาตรการในการแก้ไขปัญหาของการมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
3. มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของการมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
4. มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบลสะท้อน มีระดับมากนั้น การดำเนินงานอาจมีสาเหตุมาจากการได้รับประโยชน์จากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนได้นำโครงการต่าง ๆ จากแผนพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมในเสนอความคิดเห็นและการวางแผนมาดำเนินการจนเห็นเป็นรูปธรรมจากความความสำเร็จและผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมจากประชาชนมากยิ่งขึ้น เหมือนคำที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนกล่าวไว้ในการประชุมประชาคมทุกหมู่บ้านว่า “ขอให้พี่น้องทุกท่านช่วยกันเสนอแนวคิด ความเดือดร้อน ความต้องการ และโครงการต่าง ๆ ที่ทุกท่านจะให้องค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาพัฒนา เพื่อให้ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน ทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนจะได้จัดหางบประมาณ และประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมกันพัฒนาตามที่พี่น้องต้องการ แต่ถ้าแผนงานต่าง ๆ ที่จะพัฒนาภายในตำบลของเราไม่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน และหน่วยงานอื่น ๆ ก็ไม่มาสามารถที่จะมาดำเนินการได้เนื่องจากข้อต่อระเบียบของกระทรวง” (ใบสี เทวโลก, สัมภาษณ์, 2556)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า เหตุปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นเนื่องจากส่วนหนึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนให้ความสำคัญต่อประชาชนในการนำเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนและให้ความสำคัญต่อประชาคมของหมู่บ้านรวมถึงประชาคมตำบล

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1. การร่วมกำหนด โครงการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการที่ดีของตำบล	2.78	0.90	น้อยที่สุด	4
2. การร่วมกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการที่ดีของตำบล	3.60	0.70	มากที่สุด	1

ตาราง 10 (ต่อ)

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
3. การร่วมจัดทำระเบียบ ข้อบังคับในการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	2.99	0.81	มาก	3
4. การร่วมประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีในตำบล	3.31	0.63	มาก	2
รวม	3.17	0.71	ปานกลาง	-

จากตาราง 10 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยทั้ง 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. ร่วมกำหนดโครงการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
2. ร่วมกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
3. ร่วมจัดทำระเบียบ ข้อบังคับในการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
4. ร่วมประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีในตำบล

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการอยู่ในระดับปานกลางนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสืบเนื่องประชาชนที่มีอยู่หลายกลุ่มในหมู่บ้านและในตำบลได้มีการพบปะพูดคุยกันและนำปัญหาต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มได้ประสบมาทำการปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขจากนั้นก็นำมาสู่ที่ประชุมของประชาคมหมู่บ้านและที่ประชุมของประชาคมตำบลต่อไป

“ปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ เราจะให้องค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนเข้ามาพัฒนา ทุกคนต้องเข้ามาและมีพื้นที่ส่วนร่วมกำหนดจุด และพื้นที่ ที่เราจะให้เขาเข้ามาดำเนินการ ต้องช่วยกันดูข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะไม่มีใครรู้เท่ากับตัวเอง ถ้าเราไม่ชี้จุดเกิดเหตุ เขาจะรู้ได้อย่างไรว่าเหตุเกิดที่ไหน” (อนันต์ อินทร. สัมภาษณ์. 2556)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	3.72	0.78	มาก	4
2. การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลที่สามารถนำไปปฏิบัติเห็นผล	3.86	0.73	มาก	3
3. การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุกเดือน	3.89	0.65	มากที่สุด	1
4. การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลสามารถนำไปปฏิบัติได้	3.88	0.68	มาก	2
5. การเข้าร่วมติดตามผลการบริหารจัดการที่ดีในตำบล	3.68	0.50	น้อยที่สุด	7
6. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	3.68	0.52	น้อยที่สุด	6
7. การร่วมทำรายงานการติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล	3.72	0.51	มาก	5
รวม	3.24	0.37	ปานกลาง	-

จากตาราง 11 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมด้วยทั้ง 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการที่ดีของตำบลร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุกเดือน
2. การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลสามารถนำไปปฏิบัติได้
3. การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลที่สามารถนำไปปฏิบัติได้
4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

5. การร่วมทำรายงานการติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
6. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
7. การเข้าร่วมติดตามผลการบริหารจัดการที่ดีในตำบล

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการรวมกลุ่มของประชาชนในหมู่บ้านและตำบลในการจัดทำแผนโครงการพัฒนา ซึ่งนำปัญหาต่าง ๆ มาจากประชาชนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาที่ประชาชนได้รับ และต้องการให้นำไปสู่การพัฒนาและปฏิบัติ เมื่อแผนต่าง ๆ ได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วจึงนำไปสู่การปฏิบัติตามแผน คือ โครงการต่าง ๆ ที่ได้นำเข้าสู่อำนาจขออนุญาตงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล และเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จก็จะมีผู้ตรวจสอบประเมินผล ว่าถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของประชาชนหรือไม่

“ถ้าเราไม่ร่วมกันติดตามโครงการต่าง ๆ ที่เราต้องการ เราก็คงไม่ได้สิ่งที่เราอยากได้ และถ้าเราได้มาแล้ว เราไม่ค่อยตรวจสอบประเมินในสิ่งที่เราได้มา เราอาจจะได้ไม่สมบูรณ์เหมือนใจเราต้องการ และถ้าเราไม่สนใจอะไรเลย เราก็จะไม่รู้ว่า แผนงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทุกคนช่วยกันคิดช่วยกันทำ มันสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงหรือไม่ แค่นั้น จะทำให้เสียแรงกันไปเปล่า ๆ ” (รุ่งโรจน์ ช่วยชู. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตองอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่มีผลต่อประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม	4.20	0.42	มาก	4
2. บทบาทของผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.46	0.43	มาก	1
3. อุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน	4.38	0.36	มาก	2
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชน	4.32	0.38	มาก	3
รวม	3.81	0.22	มาก	-

จากตาราง 12 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล สะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่าบทบาทของผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา คือ อุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน ($\bar{X} = 4.38$) และประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยกว่าข้ออื่น ๆ ($\bar{X} = 4.20$)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สิ่งที่เราอยากได้ คือ การพัฒนาท้องถิ่นชุมชนของเรา และที่เราเข้ามาร่วมในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ก็เพื่อต้องการได้สิ่งตอบแทน คือ ให้ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ แต่สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมผลักดันจากผู้นำ และเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในตำบลเราซึ่งมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยร่วมกัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหตุปัจจัยของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นประโยชน์ที่ได้รับ	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. การเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีทำให้ได้รับโอกาสได้รับการบริการสาธารณะมากขึ้น	4.33	0.63	มาก	2
2. การเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในตำบลช่วยลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว	4.04	0.73	มาก	3
3. การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในชุมชนส่งผลให้ท่านมีสุขภาพดีขึ้น	4.04	0.78	มาก	4
4. การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในชุมชนเป็นประจำจะทำให้ตำบลของท่านมีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น	4.41	0.63	มาก	1
รวม	4.20	0.40	มาก	-

จากตาราง 13 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นในประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.34$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าเป็นด้วยทั้ง 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในชุมชนเป็นประจำจะทำให้ตำบลของท่านมีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น
2. การเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีทำให้ได้รับโอกาสได้รับการบริการสาธารณะมากขึ้น
3. การเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในตำบลช่วยลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว
4. การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในชุมชน ส่งผลให้ท่านมีสุขภาพดีขึ้น

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่าการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน ทำให้เข้าใจถึงการบริหารงานเป็นอย่างดี เพราะการพัฒนาและการทำงานหลายอย่างเกิดเพราะชุมชนได้ร่วมมือกันเสนอและผลักดันให้การพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านสาธารณสุขป้องกันโรคภัยต่าง ๆ เฉพาะ ใช้เลือดออก ได้ร่วมกันวางแผนฉีดพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย เพื่อลดการเจ็บป่วย ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาเป็นการช่วยเหลือในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง ดังคำที่ว่า “ท้องถิ่นพัฒนา ชาวประชาสุขใจ” (บุญตา เลินสูงเนิน, สัมภาษณ์, 2556)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสะตอ จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นบทบาทผู้นำ	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ผู้นำชุมชนช่วยประสานงานให้ตำบลเข้ามา มีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของ อบต.	4.93	0.60	มากที่สุด	1
2. ผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดี เช่น ร่วมประชุมและ ร่วมเป็นกรรมการ	4.45	0.66	มาก	4
3. ผู้นำชุมชนชักชวนชาวบ้านไปร่วมในวางแผนการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของ อบต.	4.54	0.59	มากที่สุด	2

ตาราง 14 (ต่อ)

ประเด็นบทบาทผู้นำ	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
4. ผู้นำชุมชนปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานกิจกรรมการมีส่วนร่วมการ บริหารจัดการที่ดี	4.47	0.61	มาก	3
รวม	4.46	0.43	มาก	-

จากตาราง 14 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามถึงบทบาทผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะท้อนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่าประชาชนเห็นด้วยทั้ง 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. ผู้นำชุมชนช่วยประสานงานให้ตำบลเข้ามีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของ อบต.
2. ผู้นำชุมชนชักชวนชาวบ้านไปร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
3. ผู้นำชุมชนปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดี
4. ผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดี เช่น ร่วมประชุมและร่วมเป็นกรรมการ

จากตาราง 12, 13 และ 14 จะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะให้ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างมาก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีส่วนร่วมระดับมากนั้น เนื่องจากมีปัจจัยมาจากผู้นำชุมชนในเขตตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรีค่อนข้างมีความใกล้ชิดและคลุกคลีกับประชาชนเป็นอย่างดีเนื่องจากผู้นำชุมชนได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำที่เป็นผู้อาวุโสในหมู่บ้านซึ่งเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของชุมชนได้นำชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการวางแผน การกำหนดโครงการ การจัดกิจกรรม และการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับในการจัดการและถ่ายทอดหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลให้กับประชาชนเป็นอย่างดีและได้อธิบายให้ชุมชนได้ทราบถึงหลักการมีส่วนร่วมซึ่งผลประโยชน์ต่างๆก็จะเกิดแก่ชุมชนอย่าง

แท้จริง ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนสำคัญเป็นอย่างมากที่จะนำชุมชนของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลได้มากน้อยเพียงใด เช่น นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สะตอง ได้กล่าวไว้ในที่ประชุมร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ว่าท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง) มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ พี่น้องประชาชน เพราะฉะนั้น ท้องที่ ท้องถิ่น จะมาบูรณาการร่วมกัน มาร่วมมือกันพัฒนาตำบลของเรา โดยต่อไปนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะดูแลเฉพาะการแจ้งเกิดแจ้งตาย หรือการย้ายเข้าย้ายออก และการรักษาป้องกันภัยตามอำนาจหน้าที่ซึ่งไม่ได้แล้ว ต้องมาร่วมกันพัฒนาตำบลชุมชนของเรา องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง ก็เหมือนกันจะมุ่งแต่พัฒนาโครงสร้างอย่างเดียวก็ไม่ได้ จะต้องดูแลทุกด้านที่เป็นความเดือดร้อนของประชาชน โดยบูรณาการร่วมกันกับผู้นำท้องที่เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ชรินทร์ บุญเพ็ง. สัมภาษณ์. 2556)

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นอุดมการณ์ประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีเพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน	4.30	0.60	มาก	3
2. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดี เพราะถือว่าเป็นเรื่องท้องถิ่นบ้านเกิดของตน	4.29	0.63	มาก	4
3. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดี ด้วยความสมัครใจ	4.56	0.58	มากที่สุด	1
4. การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดี เพราะถือว่าเป็นสิทธิหน้าที่ของพลเมือง	4.39	0.58	มาก	2
รวม	4.39	0.36	มาก	-

จากตาราง 15 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามอุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงาน ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่า ประชาชน เห็นด้วยทั้ง 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดีด้วยความสมัครใจ
  2. มีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดี เพราะถือว่าเป็นสิทธิหน้าที่ของพลเมือง
  3. เข้าร่วมกิจกรรมที่มีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีเพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน
  4. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดีเพราะถือว่าเป็นเรื่องท้องถิ่นบ้านเกิดของตน
- จากการสัมภาษณ์เจาะลึกถึงความคิดเห็นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน การที่ชุมชนส่วนใหญ่จะคิดทำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ๆ จะทำด้วยความสมัครใจเพราะจะต้องใช้พลังแนวคิด ข้อเสนอแนะของการเป็นส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพราะประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น เกิดจากการที่ร่วมกันคิด ร่วมกันทำจากคนในชุมชน ชุมชนนั้น ๆ จะเป็นผู้ได้รับเอง เพราะฉะนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ต้องทำด้วยความสมัครใจ (ณรงค์ หาญจันทร์, สัมภาษณ์, 2556)

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่าประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ดี ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ เสนอสิ่งที่ตนเองและชุมชนต้องการ เมื่อทุกคนในชุมชนมาอยู่ร่วมกัน ต่างคนช่วยกันคิด ช่วยกันทำตามสิทธิหน้าที่ของเรา สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนจะต้องมีผลต่อเราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้น อุดมการณ์ประชาธิปไตยต้องมาด้วยความสมัครใจ จึงจะเกิดผลที่คุ้มค่าและสำเร็จตามที่ทุกคนต้องการ

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทของเครือข่ายชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (n = 377)

ประเด็นบทบาทของเครือข่ายชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	การตีความ	ลำดับที่
1. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ	4.20	0.58	มาก	4
2. เครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีอย่างต่อเนื่อง	4.35	0.60	มาก	3
3. ปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีสามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน	4.36	0.62	มาก	2
4. การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารจัดการที่ดีเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน	4.39	0.55	มาก	1
รวม	4.32	0.39	มาก	-

จากตาราง 16 พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามบทบาทของเครือข่ายชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล สะท้อนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่าประชาชนเห็นด้วยทั้ง 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารจัดการที่ดีเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีสามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน
3. เครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีอย่างต่อเนื่อง
4. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก กลุ่มเครือข่ายชุมชนในความสำคัญของบทบาทเครือข่าย มีพลังผลักดัน บทบาทในการมีส่วนร่วมอย่างไร เนื่องจากชุมชนในตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีหลายกลุ่มองค์กร เช่น องค์กรชุมชนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทุกหมู่บ้านในตำบลสะตอน

ดังนั้น กลุ่มเหล่านี้จะทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงหลักการมีส่วนร่วมในชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อกลุ่มเหล่านี้รวมกันเป็นเครือข่ายก็จะมีพลังผลักดันให้ชุมชนได้มีหลักการมีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะสิ่งต่าง ๆ เมื่อเกิดแล้วผลที่ได้ก็จะตกอยู่กับชุมชนนั่นเอง (ใจไล คำป้อน. สัมภาษณ์. 2556)

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก พบว่ากลุ่มต่าง ๆ ในตำบลเรามีอยู่มากมาย แต่ละกลุ่มมีหน้าที่รับผิดชอบ อาทิ กลุ่ม อสม. มีหน้าที่ดูแลเรื่องสุขอนามัย อปพร. ดูแลเรื่องความปลอดภัย กลุ่มสัจจะดูแลการเก็บออม กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ถ้าทุกคนมาร่วมกันจับมือกันสร้างเป็นเครือข่าย เชื่อเหลือเกินว่าการพัฒนาในตำบลจะต้องสัมฤทธิ์ผลอย่างแน่นอน เพราะกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนทั้งสิ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เจาะลึกในการมีส่วนร่วมนโยบายหลักบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางแยกตามระดับรายด้าน เช่น การวางแผน การร่วมกิจกรรมและการติดตามประเมินผลตามลำดับ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยแยกเป็นรายชื่อในการมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็น 4 ข้อ ตามลำดับดังนี้

1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

1.2 ท่านร่วมเสนอมาตรการในการแก้ไขปัญหาของการมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

1.3 ท่านร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการมีส่วนร่วมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

2. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ในระดับปานกลางสามารถแยกจากมากไปหาน้อย จำนวน 4 ข้อ เรียงลำดับดังนี้

- 2.1 ท่านได้ร่วมกำหนดโครงการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
- 2.2 ท่านได้ร่วมกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล
- 2.3 ท่านได้ร่วมจัดทำระเบียบ ข้อบังคับในการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดี

ของตำบล

- 2.4 ท่านได้ร่วมประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีในตำบล

3. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ในระดับปานกลางสามารถแยกพิจารณา รายข้อของระดับการมีส่วนร่วม จำนวน 7 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 3.1 การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบล สามารถนำไปปฏิบัติได้
- 3.2 การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบล ที่สามารถนำไปปฏิบัติเห็นผล
- 3.3 ท่านร่วมทำรายงานการติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดี

ของตำบล

- 3.4 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

- 3.5 การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบล ร่วมกับองค์การบริหาร

ส่วนตำบลทุกเดือน

- 3.6 ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการที่ดีของตำบล

- 3.7 ท่านได้เข้าร่วมติดตามผลการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีในตำบล

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สรุปได้ว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของ องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในรายประเด็น พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ประเด็น เรียงลำดับดังนี้

1. บทบาทของผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. อุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน
3. บทบาทของเครือข่ายชุมชน
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ยังอยู่ในระดับที่ยังต้องให้ความรู้ความเข้าใจพอสมควร เนื่องจากยังมีอีกหลายประเด็นที่ประชาชนยังไม่เข้าใจดีพอ เช่น การเสนอมาตรการแก้ไขปัญหา การกำหนดกิจกรรม การจัดทำระเบียบ การประชาสัมพันธ์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งเห็นได้จากผลการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์อยู่ในระดับที่ดี แต่ยังมีบางส่วนที่ยังต้องปรับปรุง จึงยังคงต้องส่งเสริมเรื่องความรู้ความเข้าใจของหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีให้มากยิ่งขึ้น โดยภาพรวมอันดับแรกของการวางแผน พบว่าประชาชนมีการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นของตน และเสนอปัญหาของเพื่อนบ้าน โดยเสนอเข้าที่ประชุมและร่วมเสนอนำความต้องการของท้องถิ่นผ่านตัวแทนของหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามลำดับ สุดท้ายการร่วมคิดหาวิธีที่จะได้งบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาตำบล รองลงมา คือ ร่วมปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำไปดำเนินการในหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนพัฒนาตำบล และการประชุมเพื่อเสนอร่างแผนพัฒนาโดยกำหนดการประชุมประชาคมและเป็นกรรมการในการจัดทำกิจกรรมการจัดทำระเบียบข้อบังคับและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมนั้น ๆ และประชาชนได้เข้าร่วมเป็นกรรมการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาตำบล เช่น การรวมกลุ่มประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการคณะทำงานตรวจสอบกิจกรรมต่าง ๆ และทำรายงานประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบ สุดท้ายนำเข้าที่ประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อจะร่วมกันอภิปรายประเมินความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสากล ภู่อันเงิน (2548 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอสัตติง จังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาท้องถิ่นนั้นถึงแม้ประชาชนจะมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงจุดสุดท้ายก็ตาม แต่เป็นเพียงการมีส่วนร่วมตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่สภาพความเป็นจริง การคิด การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นมักจะเป็นเรื่องของผู้นำท้องถิ่นและข้าราชการส่วนท้องถิ่นมากกว่า เนื่องจากประชาชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ประกอบกับค่านิยมที่เกรงใจเกรงกลัวผู้นำท้องถิ่นและข้าราชการ จึงกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น ดังนั้น ในการแก้ปัญหาในบางครั้ง จึงไม่สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

เกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาซึ่งพบว่า บางครั้งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนา เพราะเกิดจากความเกรงใจ หรือการถูกบีบบังคับจากผู้มีอำนาจหรือภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบในการศึกษา ผู้วิจัยพบการมีปัญหาการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในการดำเนิน นโยบายการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน สิ่งที่ต้องปรับปรุงมีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน ควรส่งเสริมให้ประชาชนรู้ถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารงานที่จะสำเร็จได้ต้องมีการร่วมกัน เสนอปัญหา สาเหตุและการแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ถึงสาเหตุต่าง ๆ ร่วมกันเสนอแผนงาน วางแผน ให้เป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยเฉพาะกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดขึ้น ชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบร่วมกันกำหนดข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้ แผนงานดำเนินไปอย่างเป็นระบบจนประสบผลสำเร็จ

2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมีความสนใจตรวจสอบรับรู้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแผนพัฒนาโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเข้าไปตรวจสอบ วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การหาข้อมูลของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้เป็น แนวทางดำเนินการรวมทั้งคอยทบทวนแผนงาน โครงการและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามที่ชุมชนต้องการ

3. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันจะทำให้ ชุมชนเข้าใจต่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การวางแผนพัฒนา การกำหนดกิจกรรม การจัดระเบียบ และการตรวจสอบติดตามประเมินผลสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ชุมชนเองต้องร่วมกันรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนของตนเข้าใจถึงหลักการมีส่วนร่วมว่าเมื่อชุมชนเข้าไปวางแผนพัฒนา ตรวจสอบความถูกต้องของแผนพัฒนาจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมตรงกับความต้องการ ของชุมชนถึงประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบประเมินผลโดยการส่งเสริมให้ประชาชน ทราบถึงช่องทางการร้องเรียนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เช่น แต่งตั้งเป็น คณะกรรมการตรวจสอบ การเชิญประชาชนเข้าร่วมประชุมสภา และการจัดเวทีประชาคม

ให้ประชาชนรับทราบถึงการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อให้เกิดการคุ้มค่า โปร่งใส และ โครงการต่างๆสำเร็จตามกำหนดเวลาหรือไม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบล สะท้อน ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามผลของการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การแต่งตั้งชุมชนเป็นคณะกรรมการ คณะทำงานการตรวจสอบกิจกรรมต่างๆ ทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงแผนงานต่าง ๆ ที่ดำเนินไปแล้วเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลตรวจสอบความเรียบร้อยของโครงการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีของตำบล ในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อให้ผลการวิจัยเกิดประโยชน์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่แท้จริง
2. ควรศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดีขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมให้ประชาชนร่วมตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เลือกเข้าไปทำประโยชน์แก่ประชาชน หรือทราบข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล หากเห็นว่าการทำงานไม่โปร่งใส

บรรณานุกรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- จตุพร ผ่องสุข. (2550). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล
โคกสว่าง อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม.
(นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิรศักดิ์ สีใจเจริญ. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบ้านไส้ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ ปร.ม.
(รัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2539). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
ไฉไล คำป้อน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (11 มิถุนายน 2556).
ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. (2544). ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน และ
กระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- ชรินทร์ บุญเพ็ง. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (16 มิถุนายน 2556).
ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี.
- ชำนาญ มะโร. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2549-2551)
ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา. ปริญญาานิพนธ์
ปร.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์). สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ณรงค์ หาญจันทร์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (8 มิถุนายน 2556).
ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี.
- ตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. (ม.ป.ป.) ข้อมูลทั่วไป. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://thaitambon.com>. 24 กุมภาพันธ์ 2556.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). (พฤษภาคม-สิงหาคม) “ธรรมาภิบาล : หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจ
แนวใหม่,” วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 1(2) : ไม่ปรากฏหน้า. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.kpi.ac.th>. 12 มีนาคม 2556.
- ทิวากร แก้วมณี. (2553). Good Governance (ธรรมาภิบาล) World Order (ระเบียบโลก) และ
ตัวแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
ธีรยุทธ บุญมี. (26 มกราคม 2541). “3 ยุทธศาสตร์ 10 แนวทางสู่ธรรมรัฐ,” มติชนรายวัน.
หน้า 17.

- นันทพล พงศธรวิสุทธิ. (2548). **บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสันนาเม็งอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ปร.ม. (การเมืองและการปกครอง). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). **กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- บัญญัติ แก้วส่อง. (2531). **รูปแบบทางสังคม-จิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญตา เลินสูงเนิน. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (15 มิถุนายน 2556). **ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี**.
- บุญบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี. (2549). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ไบลี เทวโลก. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (15 มิถุนายน 2556). **ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี**.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). **รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พระมหาสมบุญญ์ วุฑฒิกโร (พรธนา). (4 ตุลาคม 2549). “ประเด็นโต้แย้งว่าด้วยพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม,” **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. 2(4) : 52.
- “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546,” (9 ตุลาคม 2546). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก. หน้า 2-15.
- “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543,” (13 เมษายน 2543). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 117 ตอนที่ 37 ก. หน้า 1-5.
- “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542,” (17 พฤศจิกายน 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 48.
- ยุทธพงศ์ นิคม. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2549-2551) ขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว**. ปริญญาโท ศึกษาศาสตร. (พัฒนาสังคม). ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2544). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์.
- “ระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542,” (10 สิงหาคม 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 24-31.

- รุ่งโรจน์ ช่วยชู. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (8 มิถุนายน 2556).
 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี.
- วัชรีย์ กุลราช. (2546). **ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชนในการจัดสวัสดิการสังคม**
แก่ผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตนเองได้ กรณีศึกษา : อำเภอเมืองอุบลราชธานี.
 การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2542). **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://th.wikipedia.org>. 12 มีนาคม 2556.
- สมบูรณ์ ศิริประชัย. (ม.ป.ป.) **ธรรมาภิบาลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ : นัยต่อประเทศไทย.**
 (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://prachatai.com>. 24 กุมภาพันธ์ 2556.
- สากล ภู่อัจฉริยะ. (2548). **การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลหนองใหญ่ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์**
ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนาสังคม).
 กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิทธิศักดิ์ สาระอาภรณ์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น**
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์
 ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สุภัทรมาศ จริยะเวชวัฒนา. (2546). **การบริหารการจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล :**
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฉาง. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี :
 วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภัทรา วิมลสมบัติ. (2548). **“ธรรมาภิบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การ**
บริหารส่วนตำบลเกษไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ ปร.ม.
 (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดจิต นิमितกุล. (2543). **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดีการปกครองที่ดี**
(good governance). กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- อนงค์ พัฒนจักร. (2539). **การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้าน**
ห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนันต์ อินทร. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สุชิน รุดดิษฐ์ เป็นผู้สัมภาษณ์. (8 มิถุนายน 2556).
 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง จังหวัดจันทบุรี.
- อานันท์ ปันยารชุน. (25 มีนาคม 2541). **“ธรรมรัฐกับสังคมไทย,” มติชนรายวัน.** หน้า 8.

- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2522). **คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.**
กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- อภิชัย พันธเสน. (2547). **การเปลี่ยนแปลงและการบริหารการจัดการ.** กรุงเทพฯ : มุฉินิธิภูมิปัญญา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน. (2554). **แผนยุทธศาสตร์ (2554-2558).** จันทบุรี : องค์การฯ.
- Cohen, J.M. and Uphoff. (1977). **Participation : Concept and Measures for Project Design.**
London : Gan, L.
- Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing.** 5 th ed. New York :
Harper Collins.
- Davis, Keith. (1981). **Human Behavior at Work : Organizational Behavior.** New York :
McGraw-Hill Book Company.
- Hay McBer. (1996). **Scaled competency dictionary.** Boston : Hay/MeBer.
- Erwin, William. (1976). **Participation Management : Concept, Theory, and Implementation.**
Atlanta, Ga : Georgia State University.
- Keith, Davis. (1972). **Human Behavior of World – Man Relations and Organization Behavior.**
New York : Mc Graw-Hill.
- William W. Reeder. (1974). **Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm
Families in New York State Cornell University.** New York : Unpublished PhD.
Dissertaion.
- United Nation. (1981). **Management Theory and Total Quality : Improving Research and
Practice Through Theory Development.** New York : Academy of Management
Review.
- World Bank. (1998). **World Development Report-Knowledge for Development.** New Yourk :
Oxford University Press.
- Yamane, T. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis.** 3 rd ed. New York : Harper and
Row.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์   อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามักกีธรรม   คณบดีคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกริก
3. นางสาววิภารัตน์ ชื้อสตัย   ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์

เนื่องด้วยนายสุชิน รุดดิษฐ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน” ในกรณีนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

เนื่องด้วยนายสุชิน รุดดิษฐ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน” ในกรณีนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ว ๓๘๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน

เนื่องด้วยนายสุชิน รุดคิชฐ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน” ในการนี้ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ ว ๐๒๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน นายองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนายสุชิน รุดดิษฐ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารการจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน” การนี้ นักศึกษาขอให้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอนเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่นักศึกษาส่งขึ้น

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ที่ ศธ ๐๕๕๒.๐๕/ ว ๐๒๑

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๑ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือในการทำวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลสะตอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วยนายสุชิน รุดคิษฐ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน” ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกหน่วยงานของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง และจำเป็นต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากร ในเขตพื้นที่ของท่าน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึงขออนุญาตให้นายสุชิน รุดคิษฐ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สำนักงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทร. ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

โทรสาร ๐ ๓๕๔๗ ๑๐๗๕

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แบบสอบถามการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดี
ตามหลักธรรมาภิบาลของตำบลสะตองอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

.....

แบบสอบถามนี้ทางนิสิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
ท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จัดทำเพื่อศึกษา
การมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาวจังหวัดจันทบุรี ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับสำหรับการวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน ตามสภาพที่เป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปีเต็ม
3. การศึกษา ไม่ได้เรียนหนังสือ ปวส./อนุปริญญา
 ประถมศึกษา ปริญญาตรี
 มัธยมศึกษา/ปวช. สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ เกษตรกรรม พนักงานเอกชน
 รับจ้างทั่วไป ธุรกิจส่วนตัว
 ค้าขาย อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
 รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/รัฐวิสาหกิจ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท/เดือน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติตามนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตาม
หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2.1 การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอง
อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

2.2 ท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมการการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของ
องค์การบริหารส่วนตำบลสะตองหรือไม่เล็กน้อยเพียงไร

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความต้องการของท่าน

ระดับการมีส่วนร่วม 5 = เป็นประจำทุกครั้งที่ 4 = บ่อย ๆ ครั้ง 3 = ปานกลาง 2 = นาน ๆ ครั้ง

1 = ไม่เคย

ข้อความ/ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน					
1.1 ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการบริหาร จัดการที่ดีของตำบล					
1.2 ท่านไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหาร จัดการที่ดีของตำบล					
1.3 ท่านไม่ได้ร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการมี ส่วนร่วมวางแผนการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
1.4 ท่านร่วมเสนอมาตรการในการแก้ไขปัญหาของ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการที่ ดีของตำบล					
2. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม					
2.1 ท่านได้ร่วมกำหนดโครงการเกี่ยวกับการมีส่วน ร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
2.2 ท่านได้ร่วมกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วน ร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					

ข้อความ/ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
2.3 ท่านได้ร่วมจัดทำระเบียบ ข้อบังคับในการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
2.4 ท่านไม่ได้ร่วมประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีในตำบล					
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
3.1 ท่านไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
3.2 การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลที่สามารถนำไปปฏิบัติเห็นผล					
3.3 การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุกเดือน					
3.4 การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีของตำบลสามารถนำไปปฏิบัติได้					
3.5 ท่านไม่ได้เข้าร่วมติดตามผล การมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการที่ดีในตำบล					
3.6 ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
3.7 ท่านร่วมทำรายงานการติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอสอยดาว จังหวัด จันทบุรี ท่านมีความเห็นอย่างไรในประเด็นต่อไปนี้

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความต้องการของท่าน

ระดับความคิดเห็น 5 = เห็นด้วย 4 = ค่อนข้างเห็นด้วย 3 = ไม่แน่ใจ 2 = ค่อนข้างไม่เห็นด้วย

1 = ไม่เห็นด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม					
1.1 การเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีทำให้ได้รับโอกาสได้รับการบริการ สาธารณะมากขึ้น					
1.2 การเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในตำบลช่วยลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว					
1.3 การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในชุมชน ส่งผลให้ท่านมีสุขภาพดีขึ้น					
1.4 การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีในชุมชน เป็นประจำจะทำให้ตำบลของท่านมีความรู้ความเข้าใจที่ดีขึ้น					
2. บทบาทของผู้นำในการมีส่วนร่วมของชุมชน					
2.1 ผู้นำชุมชนช่วยประสานงานให้ตำบลเข้ามามีส่วนร่วม การบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
2.2 ผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดี เช่น ร่วมประชุมและ ร่วมเป็นกรรมการ					
2.3 ผู้นำชุมชนชักชวนชาวบ้านไปร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของตำบล					
2.4 ผู้นำชุมชนปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดี					

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3. อุดมการณ์ประชาธิปไตยของชุมชน					
3.1 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีเพราะเป็นข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชน					
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดีเพราะถือว่าเป็นเรื่องท้องถิ่นบ้านเกิดของตน					
3.3 ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารจัดการที่ดีด้วยความสมัครใจ					
3.4 การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดี เพราะถือว่าเป็นสิทธิหน้าที่ของพลเมือง					
4. บทบาทของเครือข่ายชุมชน					
4.1 มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเครือข่ายชุมชนเป็นประจำ					
4.2 เครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีอย่างต่อเนื่อง					
4.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีสามารถแก้ไขได้โดยเครือข่ายชุมชน					
4.4 การนำเสนอปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารจัดการที่ดีเกิดจากการผลักดันของเครือข่ายชุมชน					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลของ
องค์การบริหารส่วนตำบลสะตองอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง ท่านคิดว่าในการดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การ
บริหารส่วนตำบลสะตองอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
ควรเป็นอย่างไร โปรดแสดงความคิดเห็น

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

2. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

5. บทบาทของผู้นำชุมชน

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

6. การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

7. บทบาทของเครือข่ายชุมชน

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือกรอกแบบสอบถามของท่าน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	นายสุชิน รุดคิชฐ
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 13 ธันวาคม 2496
สถานที่เกิด	4 หมู่ที่ 3 ตำบลบางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	225 หมู่ที่ 12 ตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	องค์การบริหารส่วนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2551	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต รป.บ. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ. 2556	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี